

Manel Armengol

Pintadas. 1976 — 1979

Del 10 de junio al 09 de septiembre de 2023

RocioSantaCruz

Con la colaboración de
OJOS DE BUEY

MANEL ARMENGOL

PINTADAS. 1976-1979

Pintadas. 1976-1979 es la primera exposición monográfica de Manel Armengol (Badalona, 1949) en la galería RocioSantaCruz. Llevada a cabo con la colaboración de OJOS DE BUEY, editorial dedicada a la fotografía documental española del último decalustro, la muestra reúne una selección fotográfica de 27 testigos visuales que nos permiten observar, desde el prisma del ojo actual, las pintadas surgidas en las calles de España durante la transición (1975-1982). Se trata de un momento pretérito a partir del cual reflexionar sobre la más candente actualidad política, hoy fragmentada entre izquierdas y derechas que amenazan con tambalear los derechos conseguidos por quienes, durante los 70, alzaron su voz y garabatearon las paredes y muros de las ciudades españolas.

En 1975 el militar más tiránico de nuestra historia contemporánea muere después de 36 años al mando de una larga y atroz dictadura. Comienza así el período de transición hacia una utópica libertad democrática que pretendía dejar atrás todo aquello por lo que se caracterizó el franquismo: autoritarismo, anticomunismo, unipartidismo, militarismo, represión, ultracatolicismo, ultranacionalismo. La muerte de Franco permitió al caldo de cultivo contracultural que fue la izquierda revolucionaria -hasta entonces represaliada- salir a las calles, reclamar el escenario urbano como campo de batalla ideológico. Todo esto sin escapar de la persecución policial que, heredera directa de las supraestructuras del franquismo, continuaba con el legado de violencia desde el estado "democrático".

Walter Benjamin, en su famoso artículo *Breve historia de la fotografía* (1931), ya nos advertía de una cuestión clave para entender la fotografía tal y como lo hace Manel Armengol: "resulta significativo que el debate se haya enquistado a menudo sobre la estética de la fotografía como arte, mientras se obviaba, por ejemplo, el hecho social, mucho más consistente, del arte como fotografía", afirmaba Benjamin. Una fotografía social cuyo uso pragmático en los albores de los setenta centró su objetivo en el espacio antropológico y socialmente constituido que pasaron a ser las calles de España. En este período fotográficamente escrutado, 1976-1979, movimientos ciudadanos, asociaciones vecinales, partidos de extrema izquierda o incluso aquellos afines al franquismo, fueron los grandes protagonistas de un fotoperiodismo centrado en crear legado e historia. En este sentido, Manel Armengol destacó por formar parte de una nueva generación de fotoperiodistas que plasmó en los negativos de sus carretes el sendero hacia una anhelada transformación social. Junto a él, nombres como Colita o Pilar Aymerich establecieron las bases del fotoperiodismo nacional, una fotografía, como rescatamos de Benjamin, sociológicamente despierta.

Muchas de estas pintadas, de las cuales hoy solo perviven los registros de Armengol, reclamaban derechos anteriormente arrebatados. Unas provenían de fuentes anarquistas, de extrema izquierda, plataformas antiOTAN, otras de asociaciones vecinales. Con el nuevo sistema político, aquellos represaliados hasta la fecha visibilizaron sus protestas empleando las paredes y muros de todo el territorio como espacios propagandísticos. No obstante, la respuesta de la extrema derecha fue inmediata, dando como resultado un diálogo textual entre quienes ansiaban la libertad y quienes se encontraban aún anclados en el franquismo. Esta violencia textual se torna evidente en las frases o símbolos que Armengol retrata con gran precisión, presentándose como un testigo apolíticamente neutro capaz de entender visualmente el escenario que le rodea.

Cada una de las fotografías que conforman la muestra fue concebida en un escenario espacio temporal concreto. En Barcelona, uno de los lugares más prolíficos para Armengol y su serie Pintadas, las reclamas de talante marxista permiten situarnos en los barrios más pobres (Readmisión despedidos. PAN Y TRABAJO, en el Poblado Roca de Gavà, 1976); las monárquicas, en cambio, en Pedralbes (VIVA EL REY. UNIÓN MONÁRQUICA, 1979). Estos ejemplos atestiguan el transcurso y desarrollo de un movimiento vecinal activo: cuando los partidos de izquierdas fueron finalmente legalizados, el barrio acabó por convertirse en una de las principales armas políticas para el sindicalismo, allí donde se concentraba la izquierda sin voz ni voto en vida del generalísimo. De la misma manera, en la urbe obrera la especulación inmobiliaria configuró espacio de violencia urbanística para las clases populares. En la fotografía de la Verneda Alta (Barcelona, 1976), Armengol posiciona su objetivo en una valla que, a priori, pretendía visibilizar el turismo y el auge del capitalismo posfordista. Ubicada en barrio de barracas, los vecinos transmutaron el mensaje publicitario en mensaje político: ¡Atención! La especulación anda suelta; Vecino, la escuela es tu lucha.

Las pintadas antidemocráticas, en cambio, aparecieron en aquellos espacios de la geografía nacional más históricamente afines al fascismo y, con él de la mano, de la extrema derecha (Valencia, Madrid...). Estas fotografías pueden entenderse mediante el razonamiento de Hannah Arendt: en Eichamnn en Jerusalén: Un estudio sobre la banalidad del mal (1963), la filósofa de origen alemán analiza a quienes, en nuestro caso en concreto, actuaron bajo el caduco régimen del fascismo. Con ello se centraron en perpetuar la batalla política lidiada en las calles y paredes de España. Fotografías de esvásticas asociadas al fascismo alemán (Valencia, 1979), o escritos avivando la llama de la falange (FALANGE EN PIE, Palma de

Mallorca, 1976), ilustran la idea de Arendt: el fascismo pervivió gracias a aquellos adeptos que acataban las reglas del sistema en el que se emplazaban, el Régimen Franquista, sin reflexionar sobre la gravedad ni resultados de sus actos. Estos actantes anónimos no fueron más que fieles peones que obedecían ordenes introducidas en su psique, sin apenas dar cuenta sobre la inevitable pérdida de libertades que sus actos podían ocasionar.

Pero no todas las pintadas se centraron en la interminable batalla entre la izquierda y la derecha. En algunas de ellas observamos una problematización de la religión, fuertemente impuesta desde los estados primarios del franquismo. Esta idea se ve retratada en algunas de las obras escogidas de entre toda la producción de Armengol: "Curas a trabajar", podemos leer en una pared de una iglesia de la Seu d'Urgell (Lleida, 1976) mientras de fondo un párroco nos muestra su rostro desencajado. En otras, un feminismo autóctono recién nacido exclamaba algunas de las exigencias que todavía hoy resuenan en las manifestaciones del 8M. Como si nada hubiésemos avanzado desde 1977 hasta hoy, la fotografía "A MUJER VIOLADA PICHA CORTADA" nos permite ver el problema del machismo, el cual ha estado arraigado a nuestra cultura desde que el tiempo es tiempo. El franquismo, por tanto, no solo afectó a un sector concreto de la población (véase la izquierda revolucionaria), sino que se filtró por todos los poros de una sociedad sin hueco para las mujeres y, en definitiva, para todos aglutinados bajo el paraguas de "vagos y maleantes".

Gran parte de las fotografías se exhiben en la pared de la galería como si fueran las propias pintadas de la calle. Una calle por la que cada día pasamos sin dar cuenta de las contiendas políticas que en su momento se desarrollaron. El espacio exterior entra en el escenario expositivo permitiendo el diálogo entre dentro/fuera, entre espectador/flâneur que contempla la ciudad y, la historia de su país.

La mirada documental de la serie no concluye en 1979: en la actualidad tan solo tenemos que adoptar como propia la metodología antropológica de Armengol para abrir los ojos, analizar detenidamente el paisaje que nos rodea y percibir el espacio urbano como escenario y territorio político. Esta es una de las herramientas y reivindicaciones del fotoperiodismo en el arte contemporáneo: observar detenidamente de dónde venimos para reconducir a donde vamos. En este caso, con la fotografía pensamos nuestras calles como espacio de lucha política, pues en ningún momento han dejado -ni dejarán- de ser un lienzo en blanco para el intelecto popular, que en su momento consiguió aquellos derechos más básicos de los que ahora gozamos.

Sergio Rodríguez Beltrán

Historiador del arte contemporáneo

MANEL ARMENGOL (Badalona, 1949)

Manel Armengol cursa estudios de Periodismo al inicio de la década de los años 70, incorporando paulatinamente la fotografía para completar sus reportajes y crónicas de denuncia social en los barrios de Badalona, su ciudad natal.

Pocos meses después de la muerte del dictador Franco, en plena ebullición política y social de lo que se llamaría la Transición, Armengol nació profesionalmente como fotógrafo a causa de las fotografías de la represión policial de una manifestación por las libertades en Barcelona, el día 1 de febrero de 1976. Las fotografías fueron publicadas en la prensa internacional: Newsweek, Der Spiegel, Paris Match, Le Nouvel Observateur y otros reconocidos medios.

Ingresa en la plantilla de Tele/exprés, y medio año más tarde colabora como freelance en Interviú y Primera Plana. Viaja como enviado especial a Portugal, China, Argelia, Puerto Rico y permanece un año (1977-78) como corresponsal en Nueva York. 1980 es el año de la gran transición en su vida. A consecuencia de las secuelas de un grave accidente tiene que abandonar el reportaje social de calle, de cámara al hombro, por la fotografía estática, con trípode. Pasa, según sus palabras, de "cazador" (la fotografía intuitiva, del instante), a "pescador" (la fotografía elegida, de la espera). Tras una larga convalecencia física, se siente renacido, con todo por definir, partiendo de menos cero. Semejante al período de la Transición, ha dejado atrás una trayectoria para iniciar nuevos pasos en la fotografía, de la que tendrá que vivir. También España ha cambiado.

Durante unos tres años de reposo y recuperación el fotógrafo imaginó imágenes, imágenes mentales imposibles de construir en lo real, frente a la cámara. Ante la objetividad oficial de la fotografía hay otras realidades perceptibles al ojo sensible humano, que permiten ampliar el espacio individual de las atmósferas del mundo "imaginal".

Así introduce la prioridad del color monocromático en violeta-azulados y ocre, como referencias a la mirada mística, y los volúmenes descritos por las luces y las sombras, en color, o en blanco y negro.

De esta, llamémosle segunda época, su fotografía se decanta por temas de la Naturaleza, "a la que hay que admirar y venerar" según sus palabras; así cómo las sugerencias visuales de viajes imaginarios, o de no-lugares.

Al mismo tiempo, realiza encargos y colabora con editoriales y entidades como Planeta, Difusora Internacional, Shogakukan, Sisheido Editions, Lunwerk, Edicions 62, Sirpus, Institut d'Estudis Catalans, Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi; y revistas como Connaissance des Arts, Arts & Antiques, Casa Vogue, Casa Viva, db Architecture, Interviú, Primera Plana o el periódico La Vanguardia.

También ha trabajado para empresas diversas: Arata Isozaki & Asociados, Dragados y Construcciones, FOPTUR-Perú, Boeringer-Ingelheim, Tapicerías Gancedo, Gastón y Daniela, Vinos Roda, Aceite Dauro, Hoteles NH, entre otras.

Manel Armengol

Barrio L'Eixample, Barcelona, 1977

Impresión analógica sobre papel baritado, 2023

30 x 40 cm

Fotografía firmada y numerada por el artista

Manel Armengol

Barri Vell, Barcelona, 1977

Impresión analógica sobre papel baritado, 2023

30 x 40 cm

Fotografía firmada y numerada por el artista

Manel Armengol

Barrio de Sant Roc, Badalona, 1976

Impresión analógica sobre papel baritado, 2023

30 x 40 cm

Fotografía firmada y numerada por el artista

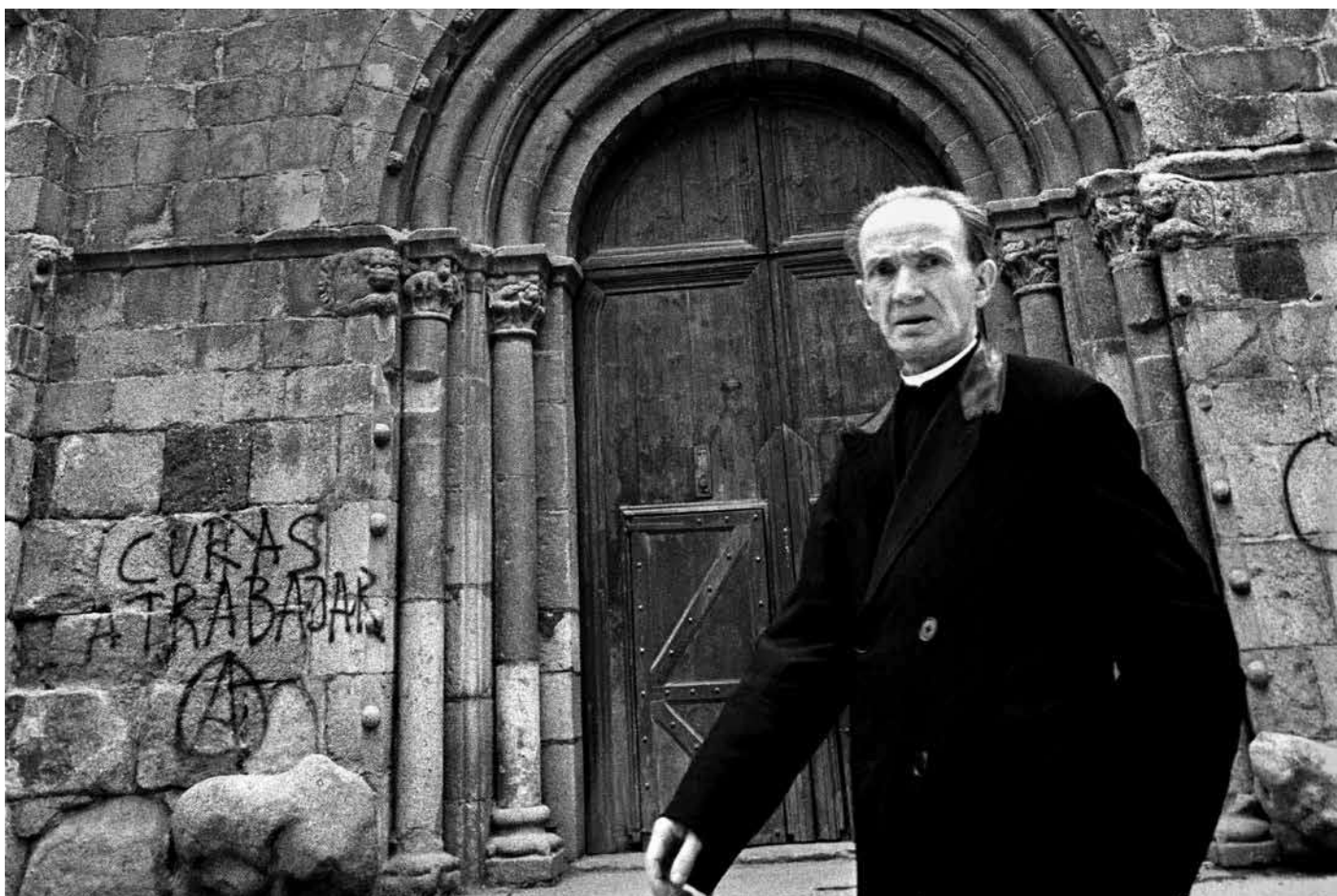
Manel Armengol

Poblado Roca, Gavà, Barcelona, 1976

Impresión analógica sobre papel baritado, 2023

30 x 40 cm

Fotografía firmada y numerada por el artista

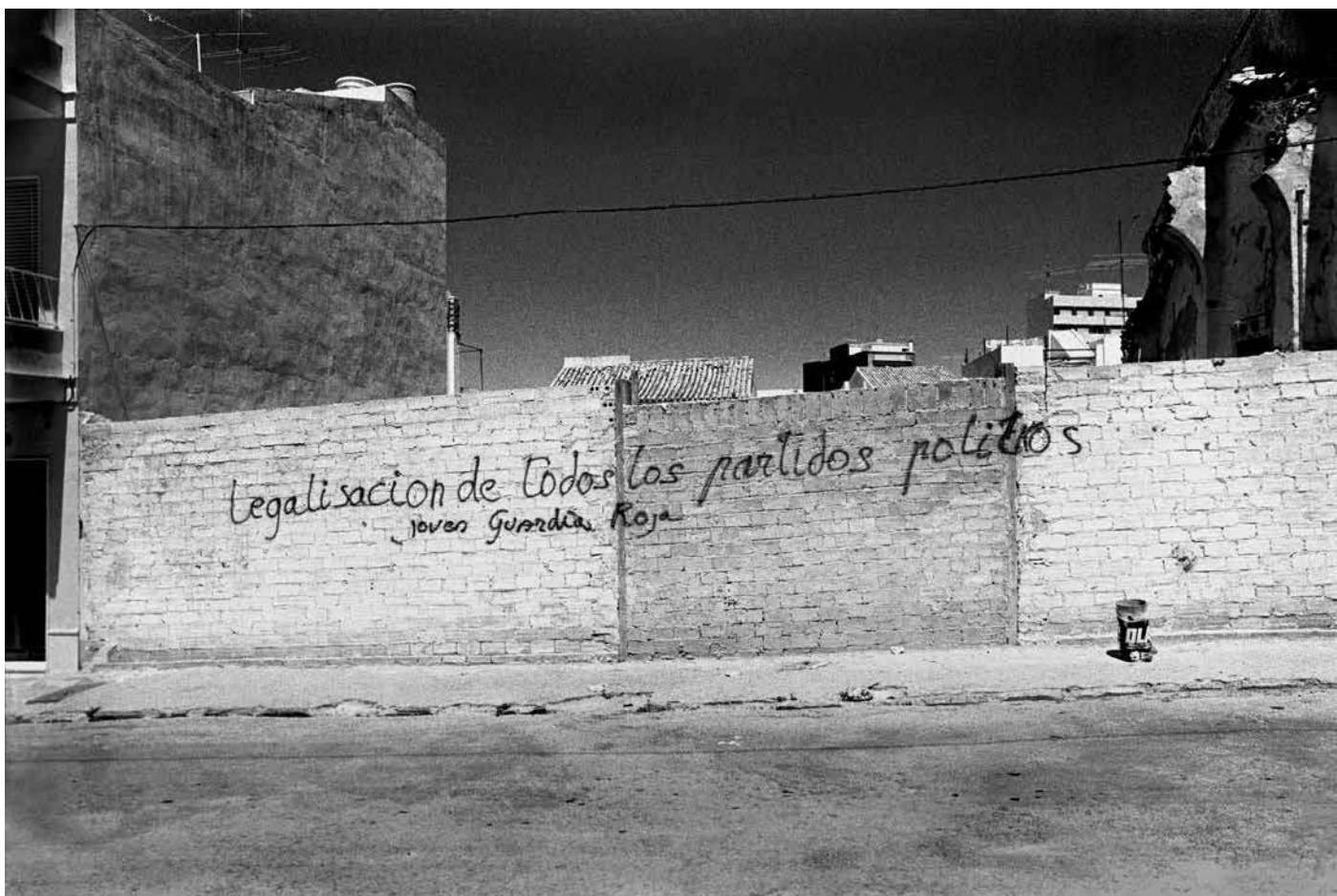
Manel Armengol

La Seu d'Urgell, Lleida, 1977

Impresión analógica sobre papel baritado, 2023

30 x 40 cm

Fotografía firmada y numerada por el artista

Manel Armengol

Morón de la Frontera, Sevilla, 1977

Impresión analógica sobre papel baritado, 2023

30 x 40 cm

Fotografía firmada y numerada por el artista

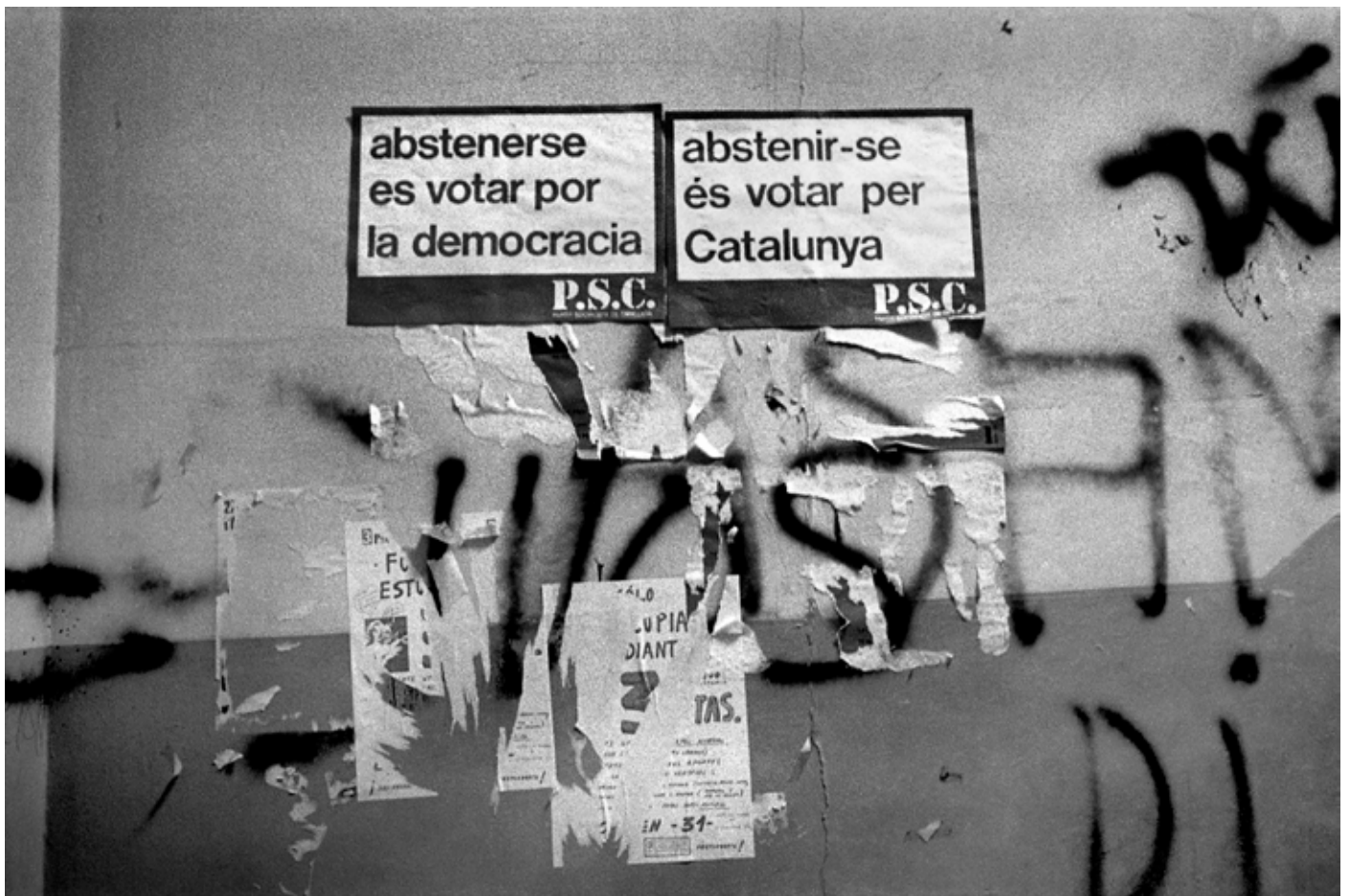
Manel Armengol

Barcelona, 1976

Impresión analógica sobre papel baritado, 2023

30 x 40 cm

Fotografía firmada y numerada por el artista

Manel Armengol

Universidad de Barcelona, 1976

Impresión analógica sobre papel baritado, 2023

30 x 40 cm

Fotografía firmada y numerada por el artista

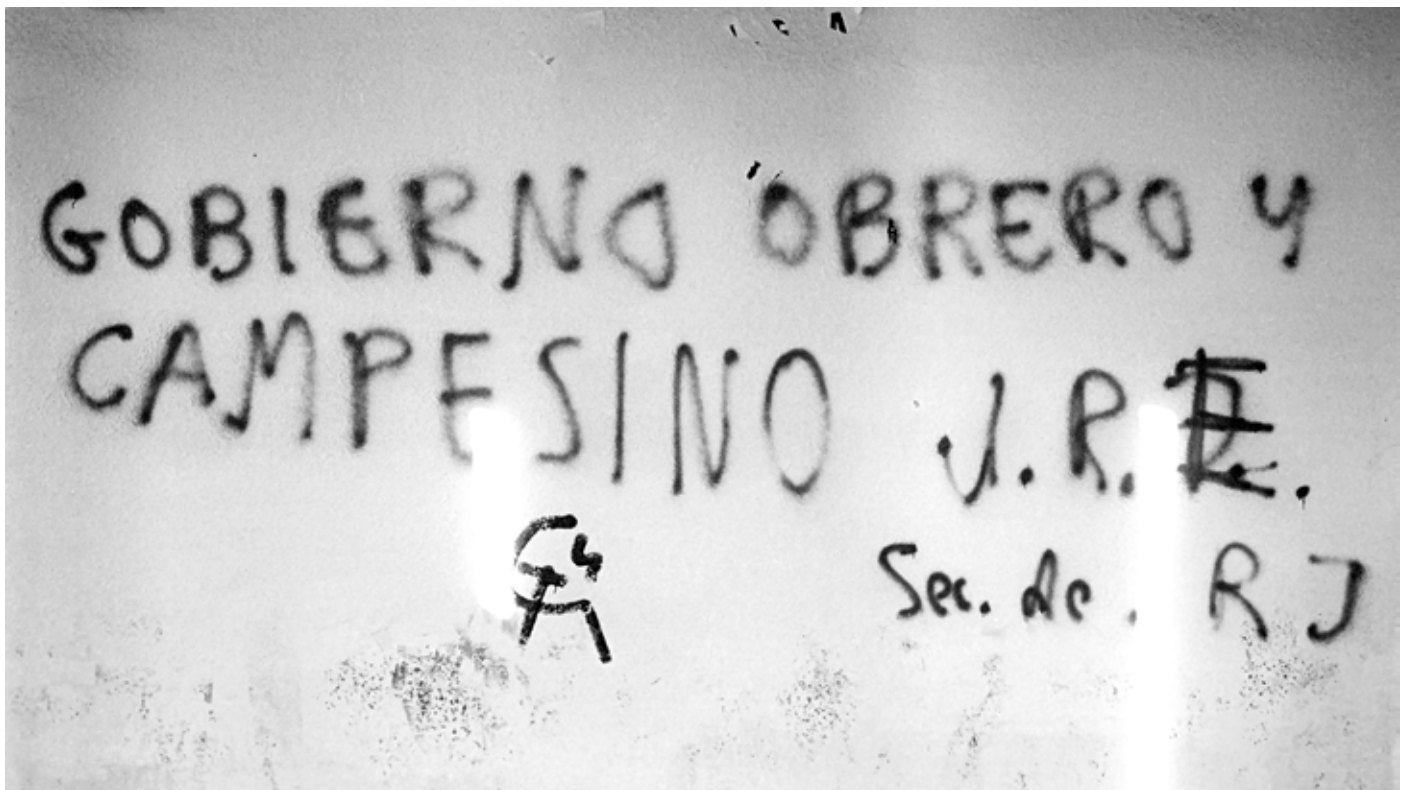
Manel Armengol

Palma de Mallorca, 1976

Impresión analógica sobre papel baritado, 2023

30 x 40 cm

Fotografía firmada y numerada por el artista

Manel Armengol

Universidad Central de Barcelona, 1976

Impresión analógica sobre papel baritado, 2023

30 x 40 cm

Fotografía firmada y numerada por el artista

Manel Armengol

Poblado Roca, Gavà, Barcelona, 1976

Impresión analógica sobre papel baritado, 2023

30 x 40 cm

Fotografía firmada y numerada por el artista

Manel Armengol

Barcelona, 1977

Impresión analógica sobre papel baritado, 2023

30 x 40 cm

Fotografía firmada y numerada por el artista

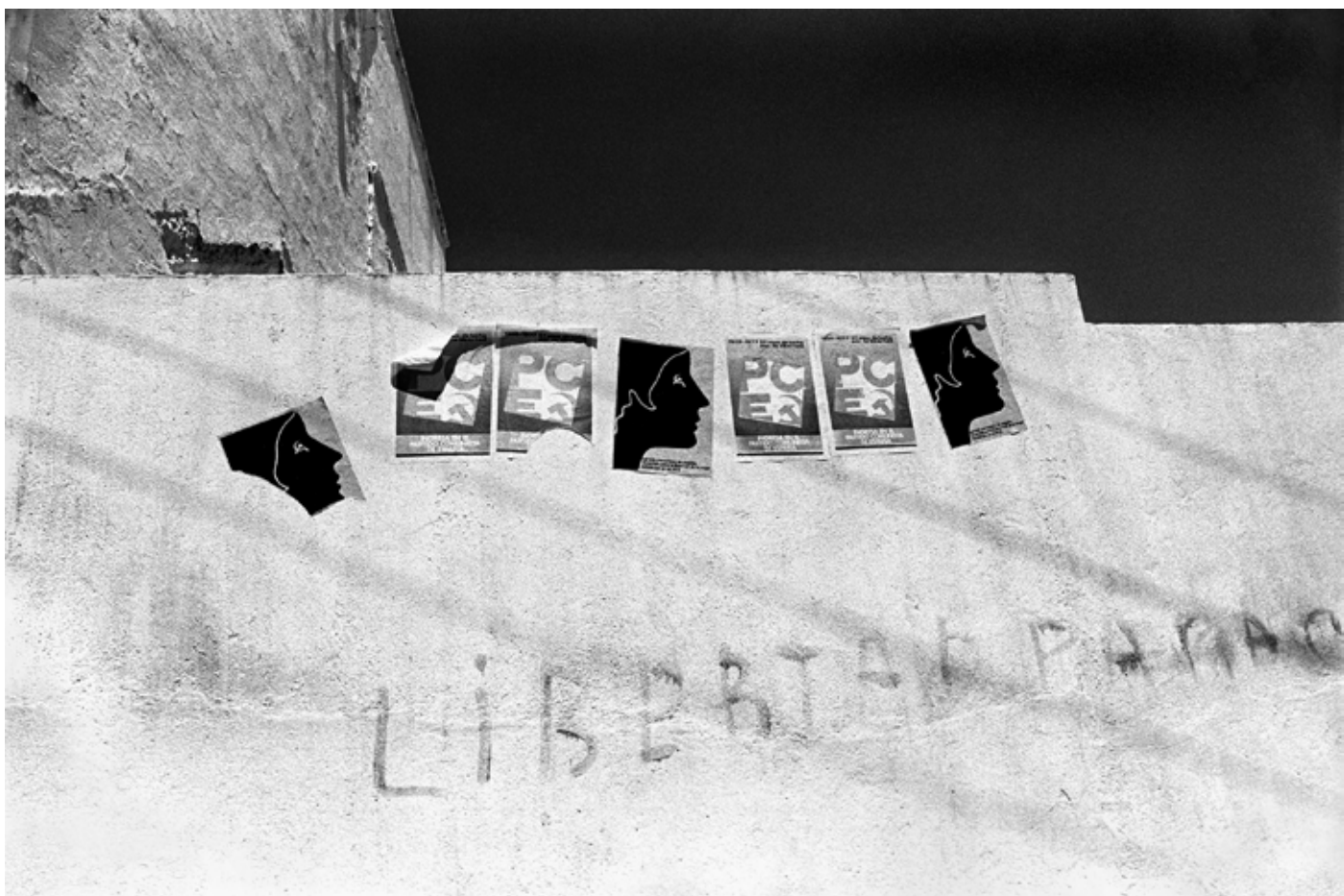
Manel Armengol

Morón de la Frontera, Sevilla, 1977

Impresión analógica sobre papel baritado, 2023

30 x 40 cm

Fotografía firmada y numerada por el artista

Manel Armengol

Morón de la Frontera, Sevilla, 1977

Impresión analógica sobre papel baritado, 2023

30 x 40 cm

Fotografía firmada y numerada por el artista

Manel Armengol

Barcelona, 1979

Impresión analógica sobre papel baritado, 2023

30 x 40 cm

Fotografía firmada y numerada por el artista

Manel Armengol

Valencia, 1979

Impresión analógica sobre papel baritado, 2023

30 x 40 cm

Fotografía firmada y numerada por el artista

Manel Armengol

Valencia, 1979

Impresión analógica sobre papel baritado, 2023

30 x 40 cm

Fotografía firmada y numerada por el artista

Manel Armengol

Valencia, 1979

Impresión analógica sobre papel baritado, 2023

30 x 40 cm

Fotografía firmada y numerada por el artista

Manel Armengol

Arrecife, Lanzarote, 1979

Impresión analógica sobre papel baritado, 2023

30 x 40 cm

Fotografía firmada y numerada por el artista

Manel Armengol

La Seu d'Urgell, Lleida, 1977

Impresión analógica sobre papel baritado, 2023

30 x 40 cm

Fotografía firmada y numerada por el artista

Manel Armengol

La Verneda Alta, Barcelona, 1976

Impresión analógica sobre papel baritado, 2023

30 x 40 cm

Fotografía firmada y numerada por el artista

Manel Armengol

Barcelona, 1977

Impresión analógica sobre papel baritado, 2023

30 x 40 cm

Fotografía firmada y numerada por el artista

Manel Armengol

Barcelona, 1977

Impresión analógica sobre papel baritado, 2023

30 x 40 cm

Fotografía firmada y numerada por el artista

Manel Armengol

Vitoria, 1977

Impresión analógica sobre papel baritado, 2023

30 x 40 cm

Fotografía firmada y numerada por el artista

Manel Armengol

Gerri de la Sal, Lleida, 1978

Impresión analógica sobre papel baritado, 2023

30 x 40 cm

Fotografía firmada y numerada por el artista

Manel Armengol

Barrio de Pedralbes, Barcelona, 1979

Impresión analógica sobre papel baritado, 2023

30 x 40 cm

Fotografía firmada y numerada por el artista

Manel Armengol

Valencia, 1979

Impresión analógica sobre papel baritado, 2023

30 x 40 cm

Fotografía firmada y numerada por el artista

MANEL ARMENGOL

(BADALONA, 1949)

EXPOSICIONES INDIVIDUALES

2020 - Nova York: Dues mirade. Manel Armengol & Lluc Queralt. Galería Valid Foto. Barcelona.

-Intersticis. Manel Armengol-Pilar Aymerich. Fundació Vilacasas. Torroella de Montgrí, Girona.

2018 - NY. Galeria Ana Mas Projects. Barcelona.

2016/2017 – La Transició des del carrer 1976-79.

-CAC Can Sisteré, Santa Coloma de Gramenet. Barcelona.

-Palau Falguera, Sant Feliu de Llobregat. Barcelona.

2016 - Gaudí-Nocturn. Congrés Gaudí. Universitat de Barcelona

2015 - Terrae, Viatge en blau. Museu de Vilassar de Dalt. Festival Revela't. Barcelona.

-Contactes. Galeria Tagomago. Barcelona.

-Terrae. Museu-Arxiu. Festival Revela't. Vilassar de Dalt. Barcelona.

2014 - Transicions. Espanya, Xina i Estats Units anys 70. (Cultura Generalitat i Colectania)

-Museu Vell, Sala d'exposicions de l'Ajuntament de Calella de Mar. Barcelona.

-Museu de Badalona. Sala d'Exposicions. Barcelona.

2013 - Transicions. Espanya, Xina i Estats Units anys 70. (Cultura Generalitat i Colectania)

- Centre Cultural La Mercè. Girona.

- Museu de la Pell. Igualada. Barcelona.

-Museu de l'Hospitalet de Llobregat. Barcelona.

- Centre Cultural La Sala, Vilanova i la Geltrú. Barcelona

2011 - Viatge en blau. - Galeria Tagomago. Barcelona.

2010 - Terrae + USA 70's. Galeria Pente 10. Lisboa.

2009 - Terrae + USA 70's. Galeria Tagomago. Barcelona.

2008 - Transiçoes. Spain, China, USA 70's. Arquivo Municipal de Fotografia. Lisboa.

2007 - Veus de l'aigua. Convent de Sant Salvador. Horta de Sant Joan. Tarragona.
- 30 anys de fotografia. Manel Armengol. Galeria C. Torrellardona. Andorra.

2006 - El Jardí dels Guerrers. Museu d'Olot. Girona.

2005 - Retrats d'herbes. Institut Botànic de Barcelona.

- Al Principi. Kunsthall. Rotterdam. Holanda.

2004 - Der Himmel über Gaudi. Sparkasse. Bremen. Alemanya.

- Crònica d'Islandia. 3 Punts Galeria. Barcelona.

2004 - Al Principi. Casa de la Generalitat. Perpignan. França.

- Contacta. LaFotoBcn. Barcelona 2003 - Au Commencement. Centre Culturel Le Moulin. Roches sur Garonne. França. - Al Principio. Casa de España. Santo Domingo. República Dominicana.

2002 - Au Comencement. Maison de la Catalogne. Paris. França.

2001 - "0" . Galería Alejandro Sales. Barcelona.

- Manel Armengol. Fotografia i escultures. Palau Robert. Barcelona. 2000 - Elements. Galeria Railowsky. València.

1999 - El Fuego. Esculturas. Galeria EGAM. Madrid.

1992 - El Jardín de los Guerreros. Museo Fundación de Artes Visuales Alejandro Otero. Caracas. Venezuela.

1987 - Gaudí-Nocturn. Serigrafies. Galeria Eude. Barcelona.

1980- Hi New York. Galería Spectrum Canon. Barcelona.

EXPOSICIONES COLECTIVAS

2019 - Cámara y Ciudad. Caixaforum Barcelona. Catálogo.

2018 - Poéticas de la Democracia. Imágenes y contra-imágenes de la Transición. MNCARS, Madrid.

- Fotografía Creativa a Catalunya. La Virreina Centre de la Imatge. Barcelona.

2017 - Insurreccions. MNAC. Georges Didi Huberman. Catálogo y Exposición.

2016- 1989. Tras las conversaciones de Argel. Delirio y Tregua. Carles Guerra. Artium-Bilbao; Fundació Tapies, Barcelona.

2013- Universitaris contra la Dictadura. La Nau, Universitat de València.

2012- Botánica. After Humboldt. Real Academia de España. Roma.

2010 - Paris-Photo 2010. Galería Pente 10. París.

- Madrid-Foto 2010. Galería Tagomago. Madrid.

-Y los cielos se nublan. Fundació Colectània - Fundación de Cultura. Valladolid.

2007 - 12ª St-art. Galería 3 Puntos. Strasbourg.
- Extrañas parejas. Fundació Colectània + Espacio Arte Caja Madrid. Zaragoza.

- Catalonia Look. Galería 3 Puntos. Art Center Friedrichstrasse. Berlin.

2006 - Història de la Fotografia en España. Círculo Bellas Artes. Madrid.

2005 - Exposició Permanent. MNAC. Barcelona.

2004 - Gaudí, a multifaceted view. Gallery of Arts, University of Tel Aviv. Israel.

2003 - Gaudi: a multifaceted view. The Art Gallery - University of New York.

2001 - Gaudí Poliédrico. La obra de Gaudí en la fotografía catalana.

Itinerancia: Munich, Moscú, Roma, París, Tel Aviv, Madrid, New York.

- España en Roma. Sala dell'Istituto Cervantes. Roma.

-Tiempo de Transición. Fundación Telefónica. Madrid.

2000 - Introducció a la Història de la fotografia a Catalunya. MNAC. Barcelona.

1999 - 150 años de fotografía en España. Círculo de Bellas Artes. Madrid.

- ARCO'99. Galería Egam. Madrid.

1992 - Los derechos humanos. Amnesty International. MAM Julio González. Valencia.

1991- Cuatro direcciones. Fotografía Contemporánea Española. MNCARS. Madrid.

1990 -Gaudí-Nocturn, Serigrafías. Daimaru Gallery. Tokio.

- 100 anys fotoperiodisme a Catalunya. Palau de la Virreina. Barcelona

-World Design Exposition'89. Nagoya Castle Site Japón.

1986 - Spanien nach Franco. VHS Zentrum. Freiburg.

OBRAS EN COLECCIONES

MACBA, Museu Art Contemporani de Barcelona.

MNAC, Museu Nacional d'Art de Catalunya. Barcelona.

MNCARS, Museo Nacional de Arte Contemporáneo Reina Sofía. Madrid Patrimonio Nacional. España

AFB. Arxiu Fotogràfic de Barcelona. CRDI.

Centre de Recerca de la Imatge. Girona.

Museu de l'Exili. La Jonquera. Girona. Museu

d'Història de Catalunya. Barcelona. BES Arte.
Fundación Banco Spiritu Santo. Lisboa.
DLK Collection. New York.
Fundación Vila Casas. Barcelona-Girona.
Fundación Forvm. Tarragona.
Colección Olor Visual-Ernesto Ventós.
Barcelona.
Colección Yoshiharu Fukuhara. Japón.
Colección Elia Taniguchi. Japón.
Kei Itoh Collection. Japón

PARA MÁS INFORMACIÓN

info@rociosantacruz.com

+34 936 338 360

+34 679 832 957

Gran Vía de les Corts Catalanes, 627

08010 Barcelona

**La galería RocioSantaCruz quiere agradecer
la colaboración del fotógrafo Manel Armengol
y de la editorial OJOSDEBUEY**

Manel Armengol

Pintadas. 1976 — 1979

Del 10 de juny al 09 de setembre de 2023

RocioSantaCruz

Amb la col·laboració de
OJOS DE BUEY

MANEL ARMENGOL

PINTADAS. 1976-1979

Pintadas. 1976-1979 és la primera exposició monogràfica de Manel Armengol (Badalona, 1949) a la galeria RocioSantaCruz. Portada a terme amb la col·laboració d'ULLS DE BOU, editorial dedicada a la fotografia documental espanyola de l'últim decalustre, la mostra reuneix una selecció fotogràfica de 27 testimonis visuals que ens permeten observar, des del prisma de l'ull actual, les pintades sorgides als carrers d'Espanya durant la transició (1975-1982). Es tracta d'un moment pretèrit a partir del qual reflexionar sobre la més candent actualitat política, avui fragmentada entre esquerres i dretes que amenacen amb fer trontollar els drets aconseguits pels qui, durant els 70, van alçar la veu i van garabatejar les parets i murs de les ciutats espanyoles.

El 1975 el militar més tirànic de la nostra història contemporània mor després de 36 anys al cap d'una dictadura llarga i atroç. Comença així el període de transició cap a una utòpica llibertat democràtica que pretenia deixar enrere tot allò pel què es va caracteritzar el franquisme: autoritarisme, anticomunisme, unipartidisme, militarisme, repressió, ultracatolicisme, ultranacionalisme. La mort de Franco va permetre al brou de cultiu contracultural que va ser l'esquerra revolucionària -fins aleshores represaliada- sortir als carrers, reclamar l'escenari urbà com a camp de batalla ideològic. Tot això sense escapar-se de la persecució policial que, hereva directa de les supraestructures del franquisme, continuava amb el llegat de violència des de l'estat "democràtic".

Walter Benjamin, al seu famós article *Breu història de la fotografia* (1931), ja ens advertia d'una qüestió clau per entendre la fotografia tal com ho fa Manel Armengol: "resulta significatiu que el debat s'hagi enquistat sovint sobre l'estètica de la fotografia com a art, mentre s'obviava, per exemple, el fet social, molt més consistent, de l'art com a fotografia", afirmava Benjamin. Una fotografia social l'ús pragmàtic de la qual va centrar el seu objectiu en l'espai antropològic i socialment constituït que van passar a ser els carrers d'Espanya als setanta. En aquest període escrutat fotogràficament, 1976-1979, moviments ciutadans, associacions veïnals, partits d'extrema esquerra o fins i tot aquells afins al franquisme, van ser els grans protagonistes d'un fotoperiodisme centrat a crear llegat i història. En aquest sentit, Manel Armengol va destacar per formar part d'una nova generació de fotoperiodistes que va plasmar als negatius dels seus rodets el sender cap a una anhelada transformació social. Amb ell, noms com Colita o Pilar Aymerich van establir les bases del fotoperiodisme nacional, una fotografia, com vam rescatar de Benjamin, sociològicament desperta.

Moltes d'aquestes pintades, de les quals avui només perviuen els registres d'Armengol, reclamaven drets arrabassats anteriorment. Unes provenien de fonts anarquistes, d'extrema esquerra, plataformes antiOTAN, d'altres d'associacions veïnals. Amb el nou sistema polític, aquells represaliats fins ara van visibilitzar les seves protestes emprant les parets i murs de tot el territori com a espais propagandístics. Tot i això, la resposta de l'extrema dreta va ser immediata, donant com a resultat un diàleg textual entre els que anhelaven la llibertat i els que es trobaven encara ancorats al franquisme. Aquesta violència textual es torna evident a les frases o símbols que Armengol retrata amb gran precisió, presentant-se com un testimoni apolíticament neutre capaç d'entendre visualment l'escenari que l'envolta.

Cadascuna de les fotografies que conformen la mostra va ser concebuda en un escenari espai temporal concret. A Barcelona, un dels llocs més prolífics per a Armengol i la seva sèrie Pintadas, les reclames de tarannà marxista permeten situar-nos als barris més pobres (Readmisión despedidos. PAN Y TRABAJO, al Poblat Roca de Gavà, 1976); les monàrquiques, en canvi, a Pedralbes (VIVA EL REY. UNIÓN MONÁRQUICA, 1979). Aquests exemples testimonien el transcurs i el desenvolupament d'un moviment veïnal actiu: quan els partits d'esquerra van ser finalment legalitzats, el barri va acabar convertint-se en una de les principals armes polítiques per al sindicalisme, allà on es concentrava l'esquerra sense veu ni vot en vida del generalíssim. De la mateixa manera, a l'epicentre obrer l'especulació immobiliària va configurar espai de violència urbanística per a les classes populars. A la fotografia de la Verneda Alta (Barcelona, 1976), Armengol posiciona el seu objectiu en una tanca que, a priori, pretenia visibilitzar el turisme i l'auge del capitalisme postfordista. Ubicada al barri de barraques, els veïns van transmutar el missatge publicitari en missatge polític: "Atención, la especulación anda suelta".

Les pintades antidemocràtiques, en canvi, van aparèixer als espais de la geografia nacional més històricament afins al feixisme i, amb ell de la mà, de l'extrema dreta (València, Madrid...). Aquestes fotografies es poden entendre mitjançant el raonament de Hannah Arendt: a *Eichmann a Jerusalem: Un estudi sobre la banalitat del mal* (1963), la filòsofa d'origen alemany analitza els qui, en el nostre cas en concret, van actuar sota el caduc règim del feixisme. Amb això es van centrar a perpetuar la batalla política des carrers i parets d'Espanya. Fotografies d'esvàstiques associades al feixisme alemany (València, 1979), o escrits avivant la flama de la falange (FALANGE EN PIE, Palma de Mallorca, 1976), il·lustren la idea d'Arendt: el feixisme va

perviure gràcies a aquells adeptes que acataven les regles del sistema en què s'emplaçaven, el Règim Franquista, sense reflexionar sobre la gravetat ni els resultats dels seus actes. Aquests actants anònims no van ser més que fidels peons que obeïen ordres introduïdes a la seva psique, gairebé sense adonar-se de la inevitable pèrdua de llibertats que els seus actes podien ocasionar.

Però no totes les pintades es van centrar en la batalla interminable entre l'esquerra i la dreta. En algunes observem una problematització de la religió, fortament imposada des dels estats primaris del franquisme. Aquesta idea es veu retratada en algunes de les obres escollides d'entre tota la producció d'Armengol: "Curas a trabajar", podem llegir en una paret d'una església de la Seu d'Urgell (Lleida, 1976) mentre de fons un eclesiàstic ens mostra el seu rostre desencaixat. En altres, un feminisme autòcton nounat exclamava algunes de les exigències que encara avui ressonen a les manifestacions del 8M. Com si no haguéssim avançat res des de 1977 fins avui, la fotografia "A MUJER VIOLADA PICHA CORTADA" ens permet veure el problema del masclisme, el qual ha estat arrelat a la nostra cultura des que el temps és temps. El franquisme, per tant, no només va afectar un sector concret de la població (vegeu l'esquerra revolucionària), sinó que es va filtrar per tots els porus d'una societat sense lloc per a les dones i, en definitiva, per a tots aglutinats sota el paraigua de "vagos y maleantes".

Gran part de les fotografies s'exhibeixen a la paret de la galeria com si fossin les mateixes pintades del carrer. Un carrer per on cada dia passem sense adonar de les lluites polítiques que en el seu moment es van desenvolupar. L'espai exterior entra a l'escenari expositiu permetent el diàleg entre dins/fora, entre espectador/flâneur que contempla la ciutat i la història del seu país.

La mirada documental de la sèrie no conclou el 1979: actualment només hem d'adoptar com a pròpia la metodologia antropològica d'Armengol per obrir els ulls, analitzar detingudament el paisatge que ens envolta i percebre l'espai urbà com a escenari i territori polític. Aquesta és una de les eines i reivindicacions del fotoperiodisme en l'art contemporani: observar detingudament d'on venim per reconduir on anem. En aquest cas, amb la fotografia pensem els nostres carrers com a espai de lluita política, ja que en cap moment han deixat -ni deixaran- de ser un llenç en blanc per a l'intel·lecte popular, que al seu moment va aconseguir aquells drets més bàsics dels que ara gaudim.

Sergio Rodríguez Beltrán

Historiador de l'art contemporani

MANEL ARMENGOL (Badalona, 1949)

Manel Armengol cursa estudis de Periodisme a l'inici de la dècada dels anys 70, incorporant gradualment la fotografia per a completar els seus reportatges i cròniques de denúncia social en els barris de Badalona, la seva ciutat natal.

Pocs mesos després de la mort del dictador Franco, en plena ebullició política i social del que es diria la Transició, Armengol va néixer professionalment com a fotògraf a causa de les fotografies de la repressió policial d'una manifestació per les llibertats a Barcelona, el dia 1 de febrer de 1976. Les fotografies van ser publicades en la premsa internacional: Newsweek, Der Spiegel, Paris Match, Le Nouvel Observateur i altres reconeguts mitjans.

Ingressa en la plantilla de Tele/expressa, i mig any més tard col·labora com a freelance en Interviú i Primera Plana. Viatja com enviat especial a Portugal, la Xina, Algèria, Puerto Rico i roman un any (1977-78) com a corresponsal a Nova York. 1980 és l'any de la gran transició en la seva vida. A conseqüència de les seqüeles d'un greu accident ha d'abandonar el reportatge social de carrer, de càmera a l'espatlla, per la fotografia estàtica, amb trípode. Passa, segons les seves paraules, de "caçador" (la fotografia intuïtiva, de l'instant), a "pescador" (la fotografia triada, de l'espera). Després d'una llarga convalescència física, se sent renascut, amb tot per definir, partint de menys zero. Semblant al període de la Transició, ha deixat enrere una trajectòria per a iniciar nous passos en la fotografia, de la qual haurà de viure. També Espanya ha canviat.

Durant uns tres anys de repòs i recuperació el fotògraf va imaginar imatges, imatges mentals impossibles de construir en el real, enfront de la cambra. Davant l'objectivitat oficial de la fotografia hi ha altres realitats perceptibles a l'ull sensible humà, que permeten ampliar l'espai individual de les atmosferes del món "imaginal".

Així introdueix la prioritat del color monocromàtic en violeta-blavosos i ocres, com a referències a la mirada mística, i els volums descrits per les llums i les ombres, en color, o en blanc i negre. D'aquesta, anomenem-li segona època, la seva fotografia es decanta per temes de la Naturalesa, "a la qual cal admirar i venerar" segons les seves paraules; així com els suggeriments visuals de viatges imaginaris, o de no-llocs.

Al mateix temps, realitza encàrrecs i col·labora amb editorials i entitats com Planeta, Difusora Internacional, Shogakukan, Sisheido Editions, Lunweg, Edicions 62, Sirpus, Institut d'Estudis Catalans, Reial Acadèmia Catalana de Belles arts de Sant Jordi ; i revistes com Connaissance donis Arts, Arts & Antiques, Casa Vogue, Casa Viva, db Architecture, Interviú, Primera Plana o el periòdic La Vanguardia.

També ha treballat per a empreses diverses: Arata Isozaki & Associats, Dragatges i Construccions, FOPTUR-el Perú, Boeringer-Ingelheim, Tapisseries Gancedo, Gastón i Daniela, Vins Roda, Oli Dauro, Hotels NH, entre altres.

Manel Armengol

Barrio L'Eixample, Barcelona, 1977

Impressió analògica sobre paper baritat, 2023

30 x 40 cm

Fotografia signada i numerada per l'artista

Manel Armengol

Barri Vell, Barcelona, 1977

Impressió analògica sobre paper baritat, 2023

30 x 40 cm

Fotografia signada i numerada per l'artista

Manel Armengol

Barrio de Sant Roc, Badalona, 1976

Impressió analògica sobre paper baritat, 2023

30 x 40 cm

Fotografia signada i numerada per l'artista

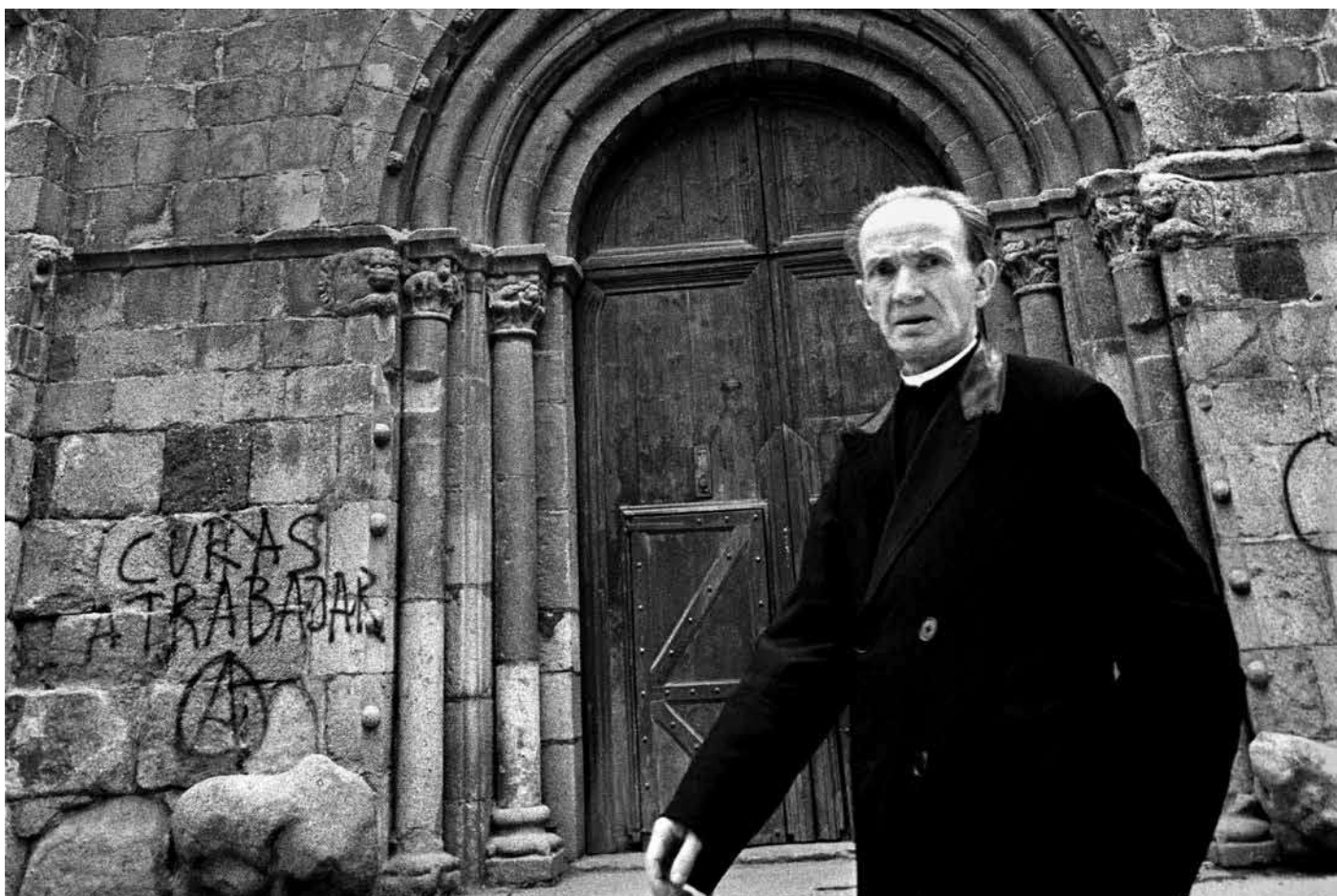
Manel Armengol

Poblado Roca, Gavà, Barcelona, 1976

Impressió analògica sobre paper baritat, 2023

30 x 40 cm

Fotografia signada i numerada per l'artista

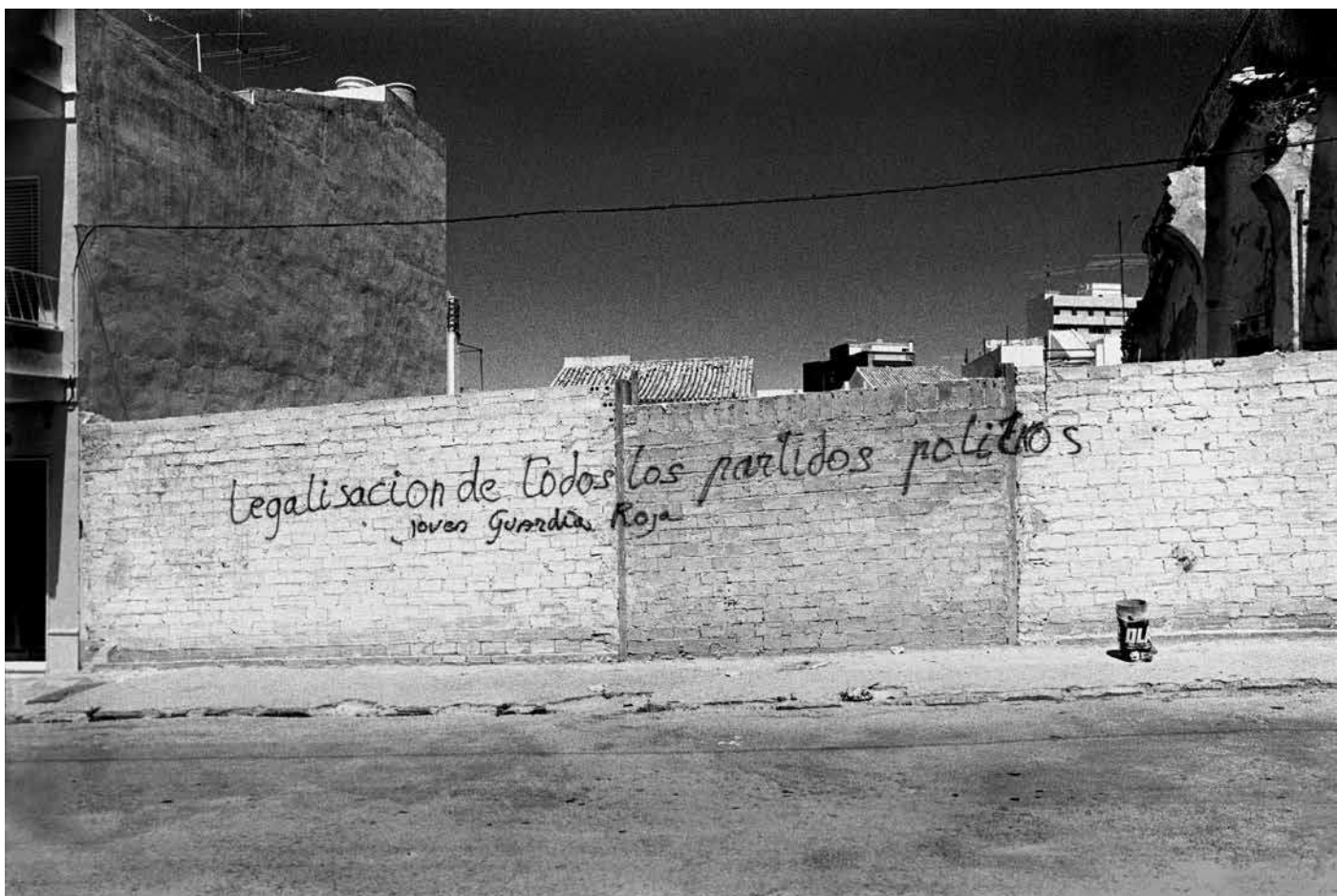
Manel Armengol

La Seu d'Urgell, Lleida, 1977

Impressió analògica sobre paper baritat, 2023

30 x 40 cm

Fotografia signada i numerada per l'artista

Manel Armengol

Morón de la Frontera, Sevilla, 1977

Impressió analògica sobre paper baritat, 2023

30 x 40 cm

Fotografia signada i numerada per l'artista

Manel Armengol

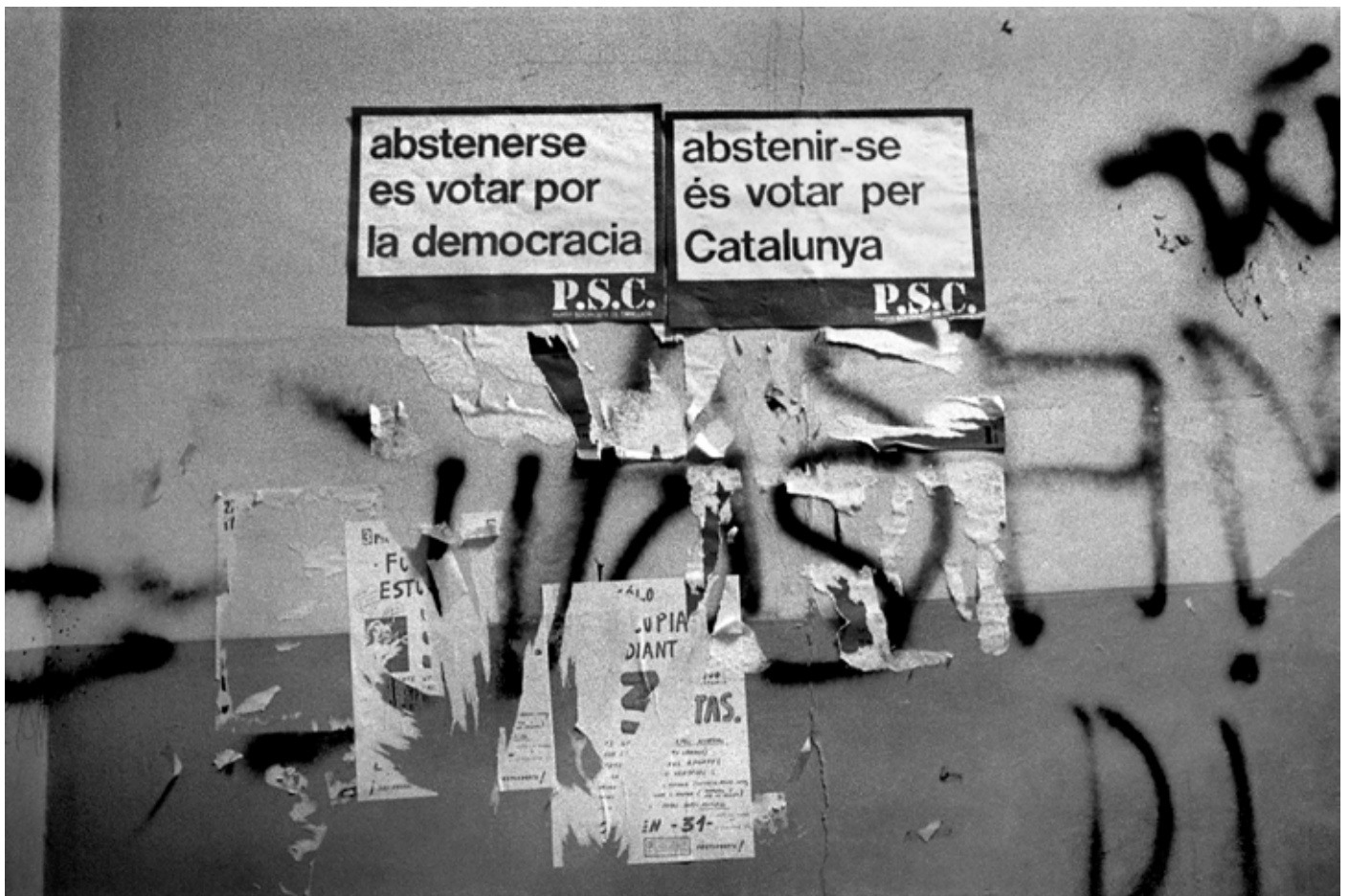
Barcelona, 1976

Impressió analògica sobre paper baritat, 2023

30 x 40 cm

Fotografia signada i numerada per l'artista

Manel Armengol

Universidad de Barcelona, 1976

Impressió analògica sobre paper baritat, 2023

30 x 40 cm

Fotografia signada i numerada per l'artista

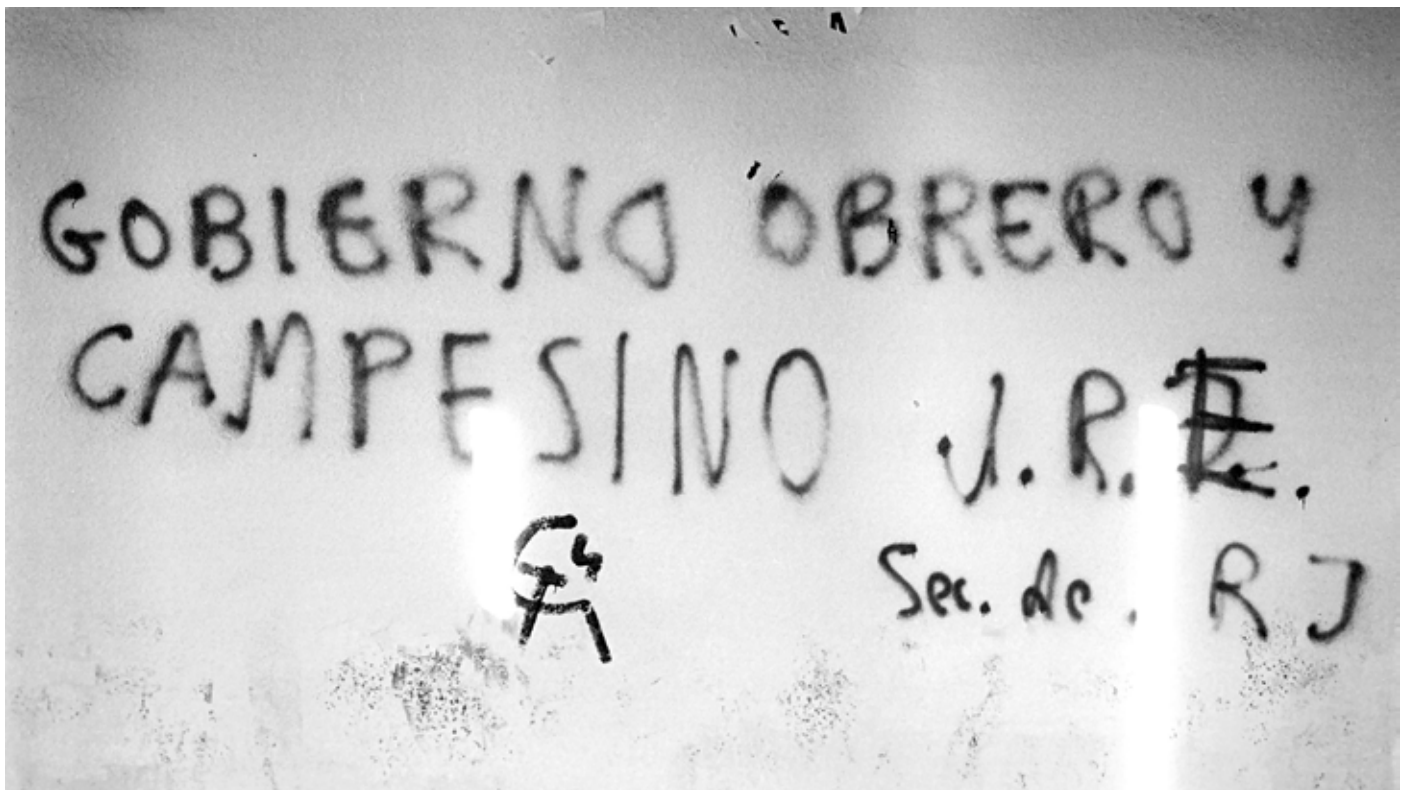
Manel Armengol

Palma de Mallorca, 1976

Impressió analògica sobre paper baritat, 2023

30 x 40 cm

Fotografia signada i numerada per l'artista

Manel Armengol

Universidad Central de Barcelona, 1976

Impressió analògica sobre paper baritat, 2023

30 x 40 cm

Fotografia signada i numerada per l'artista

Manel Armengol

Poblado Roca, Gavà, Barcelona, 1976

Impressió analògica sobre paper baritat, 2023

30 x 40 cm

Fotografia signada i numerada per l'artista

Manel Armengol

Barcelona, 1977

Impressió analògica sobre paper baritat, 2023

30 x 40 cm

Fotografia signada i numerada per l'artista

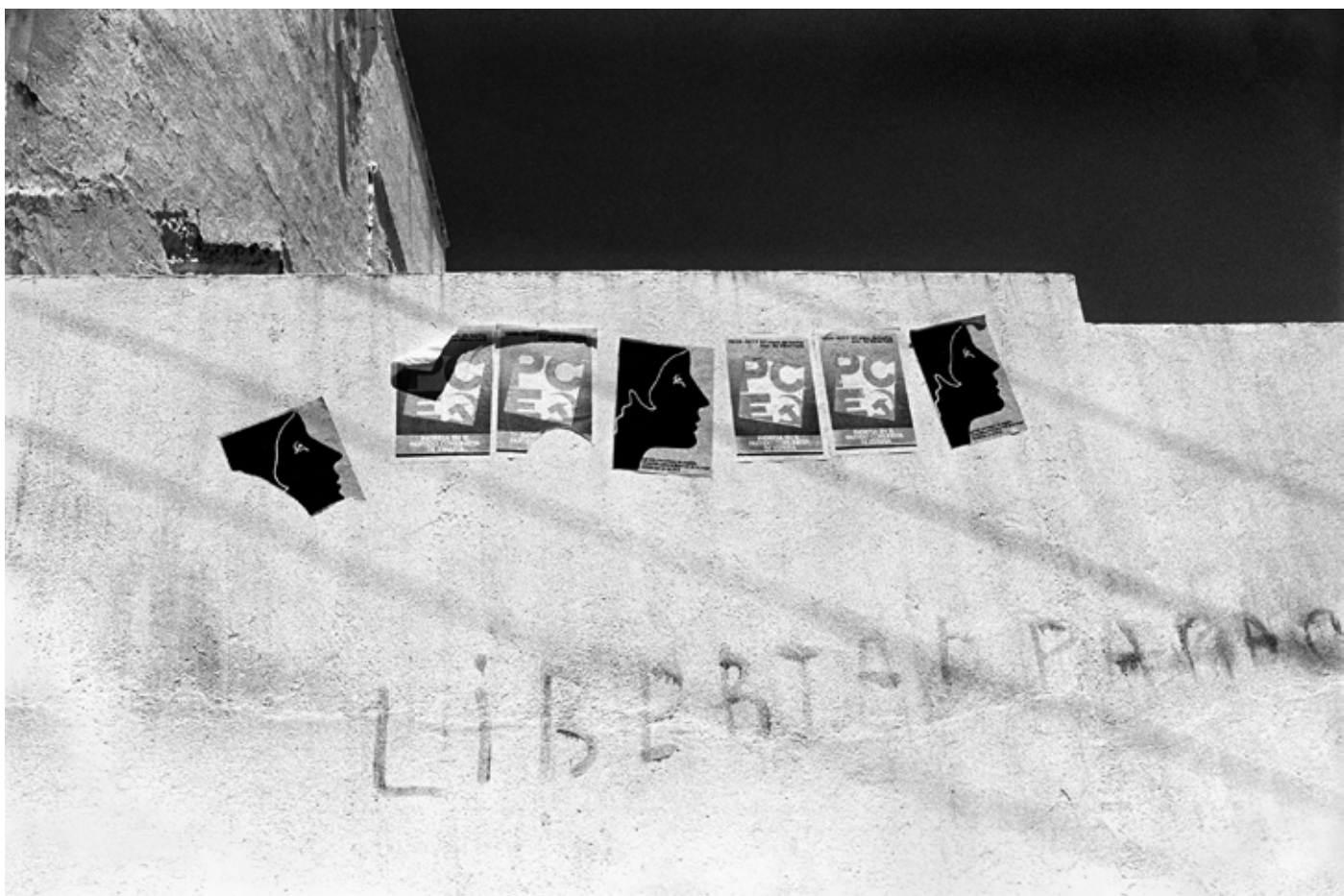
Manel Armengol

Morón de la Frontera, Sevilla, 1977

Impressió analògica sobre paper baritat, 2023

30 x 40 cm

Fotografia signada i numerada per l'artista

Manel Armengol

Morón de la Frontera, Sevilla, 1977

Impressió analògica sobre paper baritat, 2023

30 x 40 cm

Fotografia signada i numerada per l'artista

Manel Armengol

Barcelona, 1979

Impressió analògica sobre paper baritat, 2023

30 x 40 cm

Fotografia signada i numerada per l'artista

Manel Armengol

Valencia, 1979

Impressió analògica sobre paper baritat, 2023

30 x 40 cm

Fotografia signada i numerada per l'artista

Manel Armengol

Valencia, 1979

Impressió analògica sobre paper baritat, 2023

30 x 40 cm

Fotografia signada i numerada per l'artista

Manel Armengol

Valencia, 1979

Impressió analògica sobre paper baritat, 2023

30 x 40 cm

Fotografia signada i numerada per l'artista

Manel Armengol

Arrecife, Lanzarote, 1979

Impressió analògica sobre paper baritat, 2023

30 x 40 cm

Fotografia signada i numerada per l'artista

Manel Armengol

La Seu d'Urgell, Lleida, 1977

Impressió analògica sobre paper baritat, 2023

30 x 40 cm

Fotografia signada i numerada per l'artista

Manel Armengol

La Verneda Alta, Barcelona, 1976

Impressió analògica sobre paper baritat, 2023

30 x 40 cm

Fotografia signada i numerada per l'artista

Manel Armengol

Barcelona, 1977

Impressió analògica sobre paper baritat, 2023

30 x 40 cm

Fotografia signada i numerada per l'artista

Manel Armengol

Barcelona, 1977

Impressió analògica sobre paper baritat, 2023

30 x 40 cm

Fotografia signada i numerada per l'artista

Manel Armengol

Vitoria, 1977

Impressió analògica sobre paper baritat, 2023

30 x 40 cm

Fotografia signada i numerada per l'artista

Manel Armengol

Gerri de la Sal, Lleida, 1978

Impressió analògica sobre paper baritat, 2023

30 x 40 cm

Fotografia signada i numerada per l'artista

Manel Armengol

Barrio de Pedralbes, Barcelona, 1979

Impressió analògica sobre paper baritat, 2023

30 x 40 cm

Fotografia signada i numerada per l'artista

Manel Armengol

Valencia, 1979

Impressió analògica sobre paper baritat, 2023

30 x 40 cm

Fotografia signada i numerada per l'artista

MANEL ARMENGOL

(BADALONA, 1949)

EXPOSICIONS INDIVIDUALS

2020 - Nova York: Dues mirades. Manel Armengol & Lluç Queralt. Galería Valid Foto. Barcelona.

-Intersticis. Manel Armengol-Pilar Aymerich. Fundació Vilacasa. Torroella de Montgrí, Girona.

2018 - NY. Galeria Ana Mas Projects. Barcelona.

2016/2017 – La Transició des del carrer 1976-79.

-CAC Can Sisteré, Santa Coloma de Gramenet. Barcelona.

-Palau Falguera, Sant Feliu de Llobregat. Barcelona.

2016 - Gaudí-Nocturn. Congrés Gaudí. Universitat de Barcelona

2015 - Terrae, Viatge en blau. Museu de Vilassar de Dalt. Festival Revela't. Barcelona.

-Contactes. Galeria Tagomago. Barcelona.

-Terrae. Museu-Arxiu. Festival Revela't. Vilassar de Dalt. Barcelona.

2014 - Transicions. Espanya, Xina i Estats Units anys 70. (Cultura Generalitat i Colectania)

-Museu Vell, Sala d'exposicions de l'Ajuntament de Calella de Mar. Barcelona.

-Museu de Badalona. Sala d'Exposicions. Barcelona.

2013 - Transicions. Espanya, Xina i Estats Units anys 70. (Cultura Generalitat i Colectania)

- Centre Cultural La Mercè. Girona.

- Museu de la Pell. Igualada. Barcelona.

-Museu de l'Hospitalet de Llobregat. Barcelona.

- Centre Cultural La Sala, Vilanova i la Geltrú. Barcelona

2011 - Viatge en blau. - Galeria Tagomago. Barcelona.

2010 - Terrae + USA 70's. Galeria Pente 10. Lisboa.

2009 - Terrae + USA 70's. Galeria Tagomago. Barcelona.

2008 - Transições. Spain, China, USA 70's. Arquivo Municipal de Fotografia. Lisboa.

2007 - Veus de l'aigua. Convent de Sant Salvador. Horta de Sant Joan. Tarragona.
- 30 anys de fotografia. Manel Armengol. Galeria C. Torrellardona. Andorra.

2006 - El Jardí dels Guerrers. Museu d'Olot. Girona.

2005 - Retrats d'herbes. Institut Botànic de Barcelona.

- Al Principi. Kunsthall. Rotterdam. Holanda.

2004 - Der Himmel über Gaudi. Sparkasse. Bremen. Alemanya.

- Crònica d'Islandia. 3 Punts Galeria. Barcelona.

2004 - Al Principi. Casa de la Generalitat. Perpignan. França.

- Contacta. LaFotoBcn. Barcelona 2003 - Au Commencement. Centre Culturel Le Moulin. Roches sur Garonne. França. - Al Principio. Casa de España. Santo Domingo. República Dominicana.

2002 - Au Comencement. Maison de la Catalogne. Paris. França.

2001 - "0" . Galería Alejandro Sales. Barcelona.

- Manel Armengol. Fotografia i escultures. Palau Robert. Barcelona. 2000 - Elements. Galeria Railowsky. València.

1999 - El Fuego. Esculturas. Galeria EGAM. Madrid.

1992 - El Jardín de los Guerreros. Museo Fundación de Artes Visuales Alejandro Otero. Caracas. Venezuela.

1987 - Gaudí-Nocturn. Serigrafies. Galeria Eude. Barcelona.

1980- Hi New York. Galería Spectrum Canon. Barcelona.

EXPOSICIONS COL·LECTIVES

2019 - Cámara y Ciudad. Caixaforum Barcelona. Catálogo.

2018 - Poéticas de la Democracia. Imágenes y contra-imágenes de la Transición. MNCARS, Madrid.

- Fotografía Creativa a Catalunya. La Virreina Centre de la Imatge. Barcelona.

2017 - Insurreccions. MNAC. Georges Didi Huberman. Catálogo y Exposición.

2016- 1989. Tras las conversaciones de Argel. Delirio y Tregua. Carles Guerra. Artium-Bilbao; Fundació Tapies, Barcelona.

2013- Universitaris contra la Dictadura. La Nau, Universitat de València.

2012- Botánica. After Humboldt. Real Academia de España. Roma.

2010 - Paris-Photo 2010. Galería Pente 10. París.

- Madrid-Foto 2010. Galería Tagomago. Madrid.

- Y los cielos se nublan. Fundació Colectània - Fundación de Cultura. Valladolid.

2007 - 12ª St-art. Galería 3 Puntos. Strasbourg.
- Extrañas parejas. Fundació Colectània + Espacio Arte Caja Madrid. Zaragoza.

- Catalonia Look. Galería 3 Puntos. Art Center Friedrichstrasse. Berlin.

2006 - Història de la Fotografia en España. Círculo Bellas Artes. Madrid.

2005 - Exposició Permanent. MNAC. Barcelona.

2004 - Gaudí, a multifaceted view. Gallery of Arts, University of Tel Aviv. Israel.

2003 - Gaudi: a multifaceted view. The Art Gallery - University of New York.

2001 - Gaudí Poliédrico. La obra de Gaudí en la fotografía catalana.

Itinerancia: Munich, Moscú, Roma, París, Tel Aviv, Madrid, New York.

- España en Roma. Sala dell'Istituto Cervantes. Roma.

- Tiempo de Transición. Fundación Telefónica. Madrid.

2000 - Introducció a la Història de la fotografia a Catalunya. MNAC. Barcelona.

1999 - 150 años de fotografía en España. Círculo de Bellas Artes. Madrid.

- ARCO'99. Galería Egam. Madrid.

1992 - Los derechos humanos. Amnesty International. MAM Julio González. Valencia.

1991- Cuatro direcciones. Fotografía Contemporánea Española. MNCARS. Madrid.

1990 -Gaudí-Nocturn, Serigrafías. Daimaru Gallery. Tokio.

- 100 anys fotoperiodisme a Catalunya. Palau de la Virreina. Barcelona

- World Design Exposition'89. Nagoya Castle Site Japón.

1986 - Spanien nach Franco. VHS Zentrum. Freiburg.

OBRES EN COL·LECCIONS

MACBA, Museu Art Contemporani de Barcelona.

MNAC, Museu Nacional d'Art de Catalunya. Barcelona.

MNCARS, Museo Nacional de Arte Contemporáneo Reina Sofía. Madrid Patrimonio Nacional. España

AFB. Arxiu Fotogràfic de Barcelona. CRDI.

Centre de Recerca de la Imatge. Girona.

Museu de l'Exili. La Jonquera. Girona. Museu

d'Història de Catalunya. Barcelona. BES Arte.
Fundación Banco Spiritu Santo. Lisboa.
DLK Collection. New York.
Fundación Vila Casas. Barcelona-Girona.
Fundación Forvm. Tarragona.
Colección Olor Visual-Ernesto Ventós.
Barcelona.
Colección Yoshiharu Fukuhara. Japón.
Colección Elia Taniguchi. Japón.
Kei Itoh Collection. Japón

PER A MÉS INFORMACIÓ

info@rociosantacruz.com

+34 936 338 360

+34 679 832 957

Gran Vía de les Corts Catalanes, 627

08010 Barcelona

**La galeria RocioSantaCruz vol agrair la
col·laboració del fotògraf Manel Armengol i
de l'editorial OJOSDEBUEY**

Manel Armengol

Pintadas. 1976 — 1979

From 10 June to 9 September 2023

RocioSantaCruz

With the collaboration of
OJOS DE BUEY

MANEL ARMENGOL

PINTADAS. 1976-1979

Pintadas. 1976-1979 is the first monographic exhibition by Manel Armengol (Badalona, 1949) at the RocioSantaCruz gallery. Carried out in collaboration with OJOS DE BUEY, a publishing house dedicated to Spanish documentary photography of the last 50 years, the exhibition brings together a photographic selection of 27 visual witnesses that allow us to observe, from the prism of the modern eye, the graffiti that appeared on the streets of Spain during the transition (1975-1982). It is a past moment from which to reflect on the hottest political news, today fragmented between left and right that threaten to shake the rights achieved by those who, during the 1970s, raised their voices and scribbled on the walls of Spanish cities.

In 1975, the most tyrannical military man in our contemporary history died after 36 years at the head of a long and cruel dictatorship. Thus began the period of transition to a utopian democratic freedom that sought to leave behind everything that characterised Francoism: authoritarianism, anti-communism, one-party rule, militarism, repression, ultra-Catholicism and ultra-nationalism. Franco's death allowed the hitherto repressed counter-culture of the revolutionary left to take to the streets and reclaim the urban stage as an ideological battleground. All this without escaping the persecution of the police, who, as the direct heirs of Franco's superstructures, continued the legacy of violence of the "democratic" state.

Walter Benjamin, in his famous article *A Brief History of Photography* (1931), already warned us of a key question for understanding photography, as Manel Armengol does: "It is significant that the debate has often been stuck on the aesthetics of photography as art, while the much more consistent social fact of photography as art, for example, has been overlooked," Benjamin affirmed. A social photography whose pragmatic use at the beginning of the 1970s focused its lens on the anthropological and socially constituted space that became the streets of Spain. In this period of photographic scrutiny, from 1976 to 1979, civic movements, neighbourhood associations, extreme left-wing parties or even those sympathetic to the Franco regime were the main protagonists of a photojournalism aimed at creating heritage and history. In this sense, Manel Armengol stood out as part of a new generation of photojournalists who captured on their film negatives the path towards the social change they had longed for. Alongside him, names such as Colita and Pilar Aymerich laid the foundations of national photojournalism, a photography that, as we have learned from Benjamin, was sociologically awake.

Many of these graffiti, of which only Armengol's have survived, demanded rights that had

previously been taken away. Some came from anarchist, far-left, anti-NATO platforms, others from neighbourhood associations. With the new political system, those who had been oppressed made their protests visible, using walls all over the country as propaganda spaces. However, the reaction of the far right was immediate, leading to a textual dialogue between those who longed for freedom and those who were still anchored in Francoism. This textual violence is evident in the phrases or symbols that Armengol depicts with great precision, presenting himself as an apolitically neutral witness capable of visually understanding the scenario around him.

Each of the photographs in the exhibition was conceived in a specific space and time. In Barcelona, one of the most productive places for Armengol and his series *Pintadas*, the Marxist demands allow us to situate ourselves in the poorest neighbourhoods (*Readmisión despedidos. PAN Y TRABAJO*, at the Poblado Roca de Gavà, 1976); the monarchist ones, on the other hand, in Pedralbes (*VIVA EL REY. UNIÓN MONÁRQUICA*, 1979). These examples testify to the course and development of an active neighbourhood movement: when left-wing parties were finally legalised, the neighbourhood became one of the main political weapons of trade unionism, where the left was concentrated without voice or vote during the lifetime of the Generalissimo. In the same way, in the working class city, property speculation created a space of urban violence for the working class. In the photograph *La Verneda Alta* (Barcelona, 1976), Armengol positions his lens on a billboard that, a priori, was supposed to make tourism and the rise of post-Fordist capitalism visible. Located in a shanty town, the neighbours transformed the advertising message into a political one: "La especulación anda suelta".

The anti-democratic graffiti, on the other hand, appeared in those areas of the national geography most historically linked to fascism and therefore to the extreme right (Valencia, Madrid...). These photographs can be understood through Hannah Arendt's argument in *Eichmann in Jerusalem: A Study in the Banality of Evil* (1963), the German-born philosopher analyses those who, in our case in particular, acted under the obsolete regime of fascism. She focuses on the continuation of the political battle that was fought on the streets and walls of Spain. Photographs of swastikas associated with German fascism (Valencia, 1979) or writings fanning the flames of the Falange (*FALANGE EN PIE*, Palma de Mallorca, 1976) illustrate Arendt's idea: fascism survived thanks to those supporters who followed the rules of the system in which they were placed, the Franco regime, without reflecting on the seriousness or the results of their actions. These anonymous actors were nothing more than faithful pawns

who obeyed the orders that had been implanted in their psyche, with little regard for the inevitable loss of freedoms that their actions could cause.

But not all the graffiti focused on the never-ending battle between left and right. In some of them we see a problematisation of religion, strongly imposed by the primary states of Francoism. This idea can be seen in some of the works selected from Armengol's entire production: "Curas a trabajar" is written on the wall of a church in La Seu d'Urgell (Lleida, 1976), while in the background a priest shows us his disturbed face. In others, a nascent Spanish feminism shouted some of the demands that are still echoed in the 8M demonstrations today. As if we had made no progress from 1977 to the present day, the photograph "A MUJER VIOLADA PICHA CORTADA" allows us to see the problem of machismo that has been ingrained in our culture for as long as time has been time. Francoism, therefore, did not only affect a specific sector of the population (see the revolutionary left), but also permeated all the pores of a society that had no place for women and, in short, for anyone who came under the heading of "vagos y maleantes".

Many of the photographs are displayed on the gallery wall as if they were the graffiti of the street itself. A street that we pass through every day without being aware of the political conflicts that were taking place at the time. The exterior space enters into the exhibition space, allowing a dialogue between inside/outside, between spectator/flâneur contemplating the city and the history of his country.

The documentary gaze of the series does not end in 1979: today we only have to adopt Armengol's anthropological methodology to open our eyes, analyse the landscape around us carefully and perceive urban space as a stage and a political territory. This is one of the tools and claims of photojournalism in contemporary art: to look carefully at where we have come from in order to redirect where we are going. In this case, with photography, we think of our streets as a space of political struggle, because at no time have they ceased to be - nor will they cease to be - a blank canvas for the popular intellect that, in its time, won the most basic rights that we enjoy today.

Sergio Rodríguez Beltrán
Contemporary art historian

MANEL ARMENGOL (Badalona, 1949)

Manel Armengol studied journalism at the beginning of the 1970s, gradually incorporating photography to complete his reports and chronicles of social denunciation in the neighbourhoods of Badalona, his hometown.

A few months after the death of the dictator Franco, in the midst of the political and social ferment of what was to be called the Transition, Armengol was born professionally as a photographer because of his photographs of the police repression of a demonstration for freedom in Barcelona on 1 February 1976. The photographs were published in the international press: Newsweek, Der Spiegel, Paris Match, Le Nouvel Observateur and other well-known media.

He joined the staff of Tele/exprés, and half a year later he worked as a freelance photographer for Interviú and Primera Plana. He travelled as a special envoy to Portugal, China, Algeria, Puerto Rico and spent a year (1977-78) as a correspondent in New York. 1980 was the year of the great transition in his life. As a result of the after-effects of a serious accident, he had to abandon social street reportage, with a camera on his shoulder, for static photography, with a tripod. In his own words, he went from "hunter" (intuitive, instant photography) to "fisherman" (chosen, waiting photography). After a long physical convalescence, he feels reborn, with everything to be defined, starting from less than zero. Similar to the period of the Transition, he has left behind a trajectory to take new steps in photography, on which he will have to live. Spain has also changed.

During three years of rest and recuperation, the photographer imagined images, mental images impossible to construct in reality, in front of the camera. In the face of the official objectivity of photography, there are other realities perceptible to the sensitive human eye, which allow the individual space of the atmospheres of the "imaginary" world to be expanded.

Thus he introduces the priority of monochromatic colour in violet-blue and ochre, as references to the mystical gaze, and the volumes described by light and shadow, in colour or black and white. In this, let's call it his second period, his photography is based on themes of Nature, "to be admired and venerated" in his own words, as well as visual suggestions of imaginary journeys, or of non-places.

At the same time, he undertakes commissions and collaborates with publishers and entities such as Planeta, Difusora Internacional, Shogakukan, Sisheido Editions, Lunwerg, Edicions 62, Sirpus, Institut d'Estudis Catalans, Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi; and magazines such as Connaissance des Arts, Arts & Antiques, Casa Vogue, Casa Viva, db Architecture, Interviú, Primera Plana or the newspaper La Vanguardia. He has also worked for various companies: Arata Isozaki & Asociados, Dragados y Construcciones, FOPTUR-Perú, Boeringer-Ingelheim, Tapicerías Gancedo, Gastón y Daniela, Vinos Roda, Aceite Dauro, Hoteles NH, among others.

Manel Armengol

Barrio L'Eixample, Barcelona, 1977

Analogue print on baryta paper, 2023

30 x 40 cm

Photograph signed and numbered by the artist

Manel Armengol

Barri Vell, Barcelona, 1977

Analogue print on baryta paper, 2023

30 x 40 cm

Photograph signed and numbered by the artist

Manel Armengol

Barrio de Sant Roc, Badalona, 1976

Analogue print on baryta paper, 2023

30 x 40 cm

Photograph signed and numbered by the artist

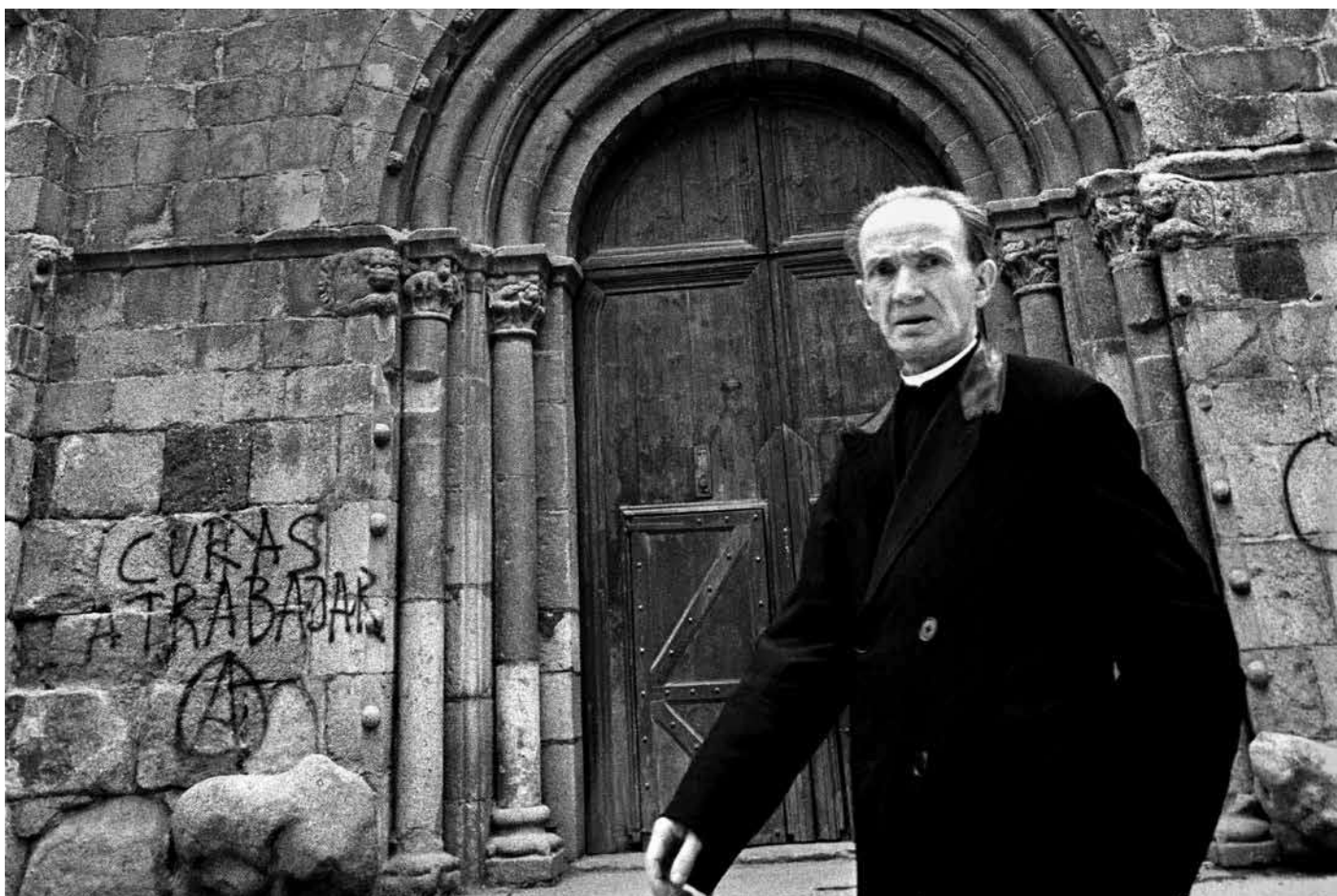
Manel Armengol

Poblado Roca, Gavà, Barcelona, 1976

Analogue print on baryta paper, 2023

30 x 40 cm

Photograph signed and numbered by the artist

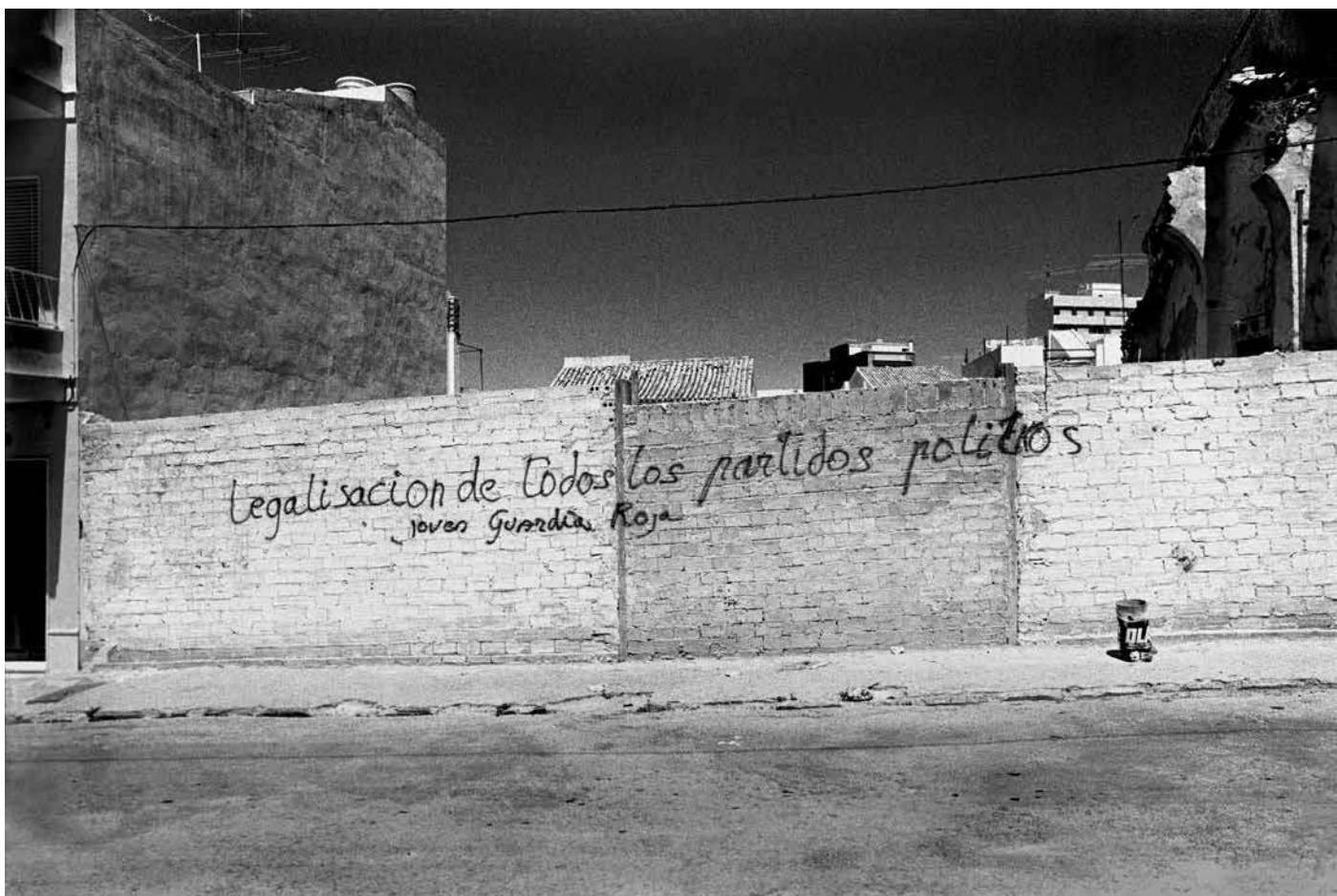
Manel Armengol

La Seu d'Urgell, Lleida, 1977

Analogous print on baryta paper, 2023

30 x 40 cm

Photograph signed and numbered by the artist

Manel Armengol

Morón de la Frontera, Sevilla, 1977

Analogie print on baryta paper, 2023

30 x 40 cm

Photograph signed and numbered by the artist

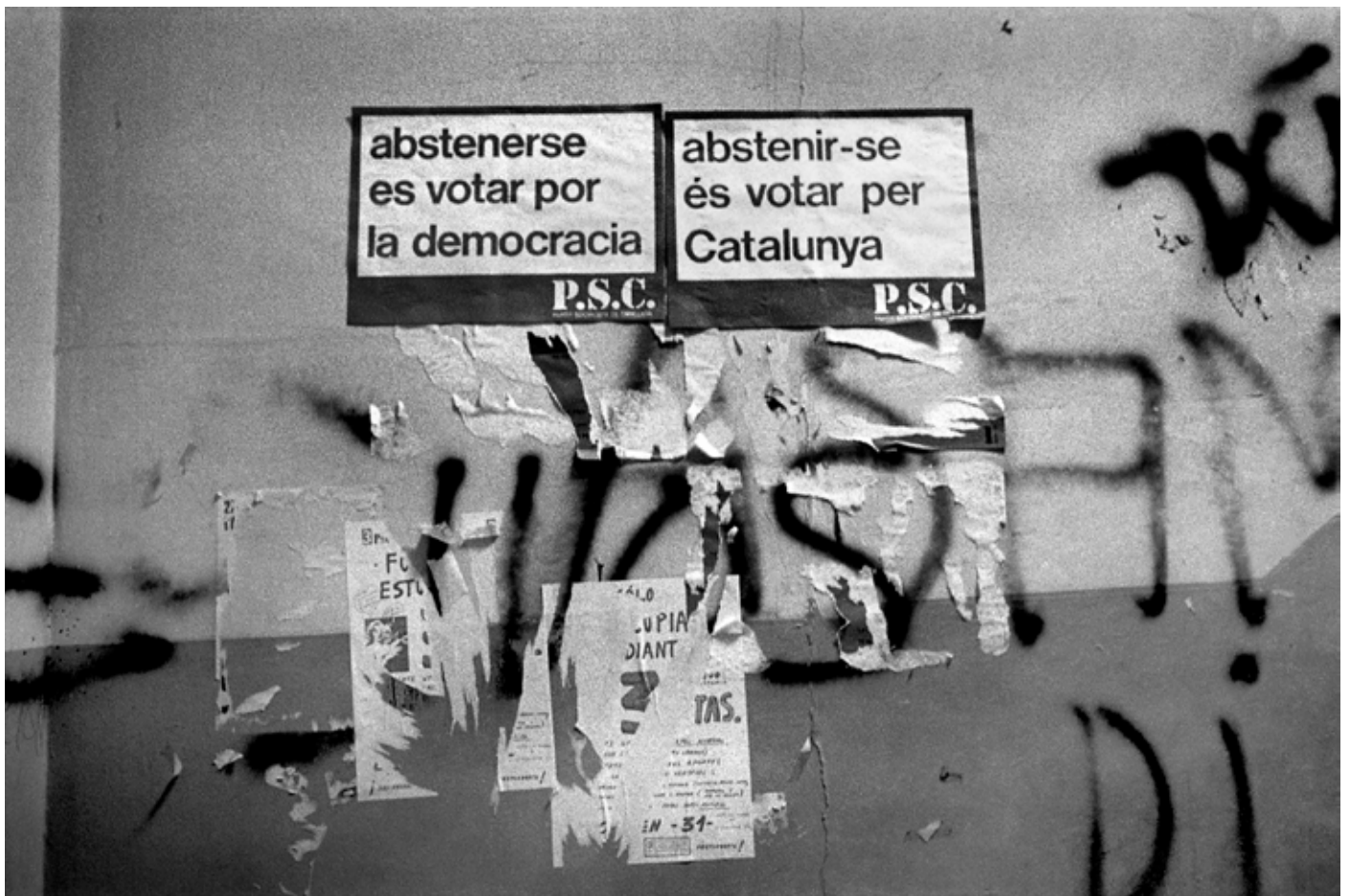
Manel Armengol

Barcelona, 1976

Analogue print on baryta paper, 2023

30 x 40 cm

Photograph signed and numbered by the artist

Manel Armengol

Universidad de Barcelona, 1976

Analogie print on baryta paper, 2023

30 x 40 cm

Photograph signed and numbered by the artist

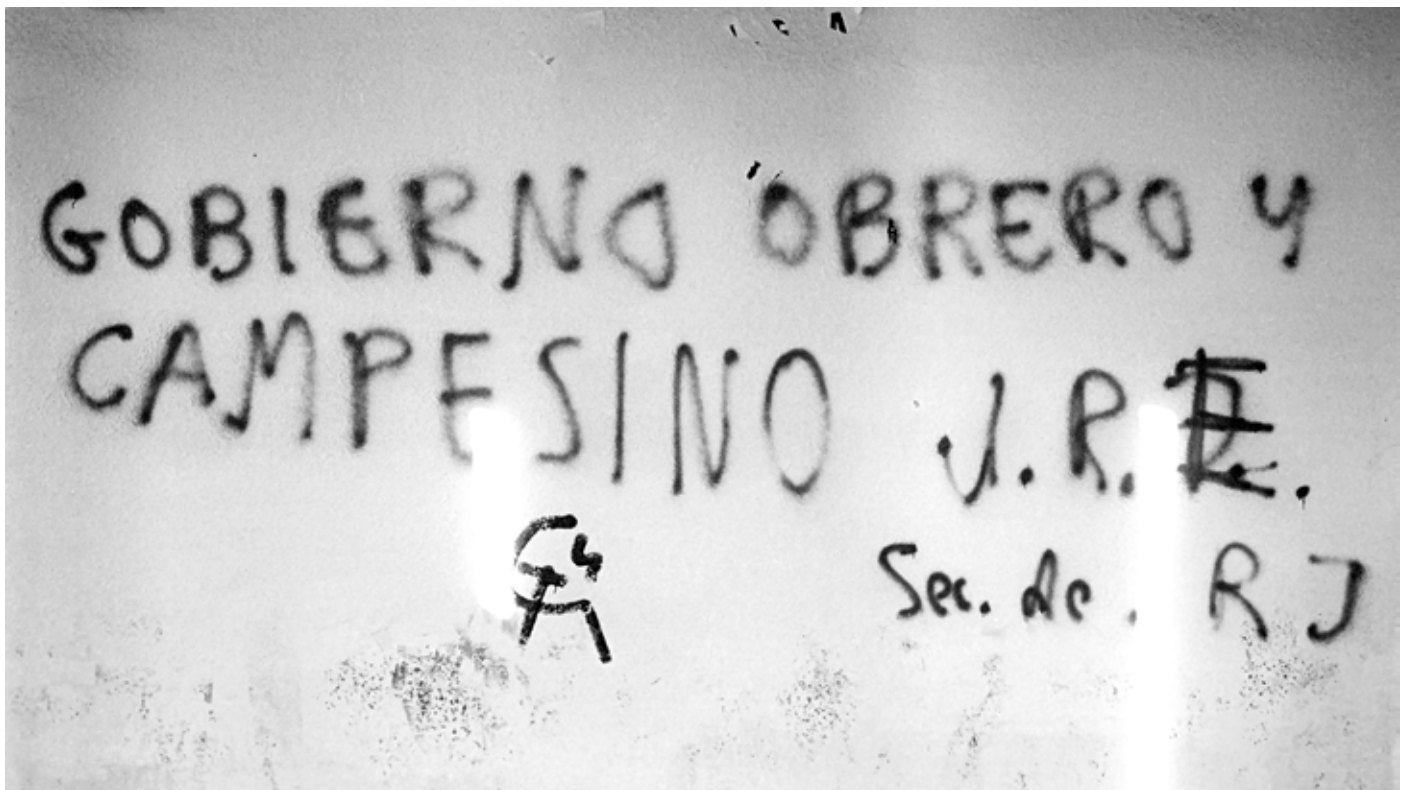
Manel Armengol

Palma de Mallorca, 1976

Analogue print on baryta paper, 2023

30 x 40 cm

Photograph signed and numbered by the artist

Manel Armengol

Universidad Central de Barcelona, 1976

Analogie print on baryta paper, 2023

30 x 40 cm

Photograph signed and numbered by the artist

Manel Armengol

Poblado Roca, Gavà, Barcelona, 1976

Analogue print on baryta paper, 2023

30 x 40 cm

Photograph signed and numbered by the artist

Manel Armengol

Barcelona, 1977

Analogue print on baryta paper, 2023

30 x 40 cm

Photograph signed and numbered by the artist

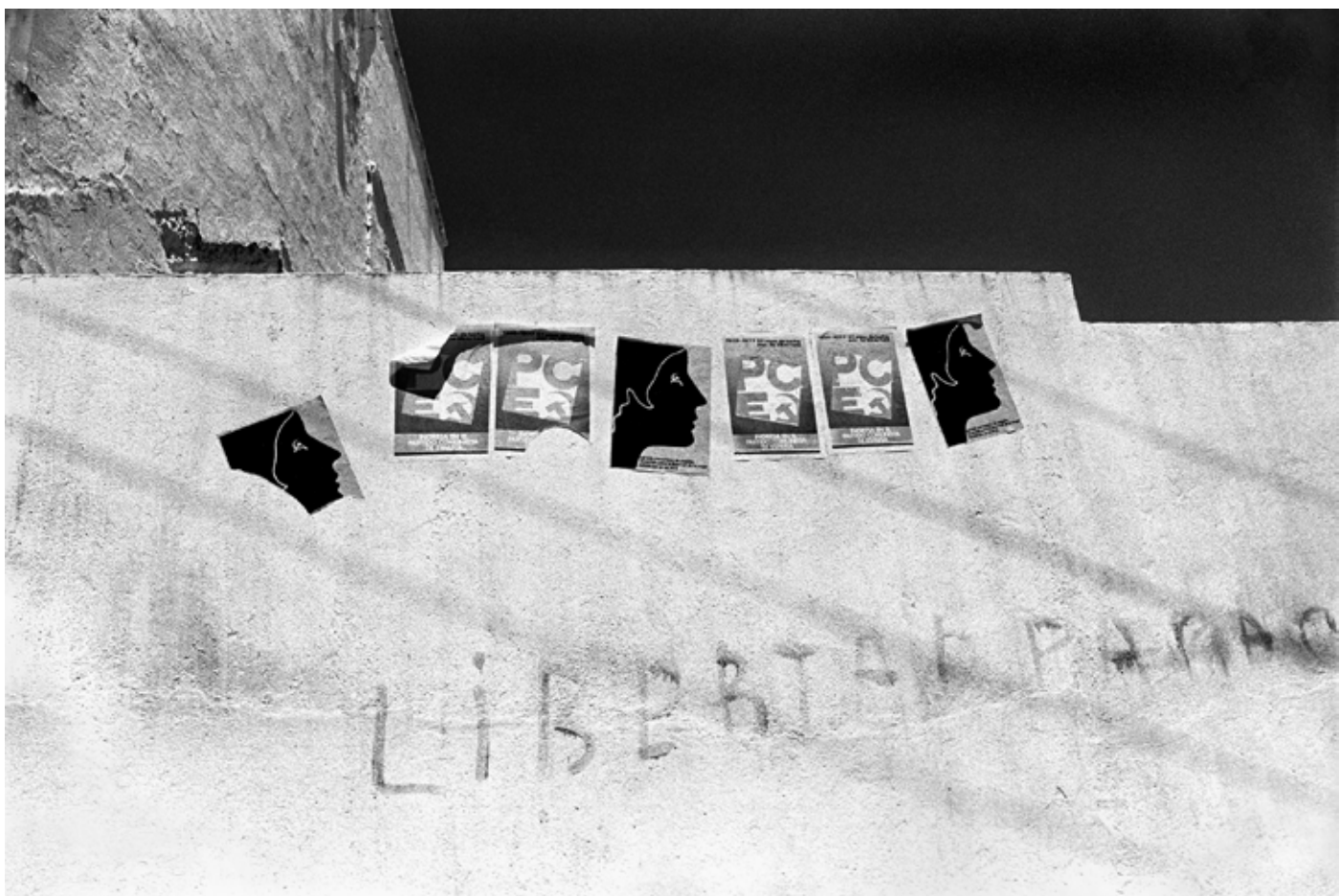
Manel Armengol

Morón de la Frontera, Sevilla, 1977

Analogie print on baryta paper, 2023

30 x 40 cm

Photograph signed and numbered by the artist

Manel Armengol

Morón de la Frontera, Sevilla, 1977

Analogous print on baryta paper, 2023

30 x 40 cm

Photograph signed and numbered by the artist

Manel Armengol

Barcelona, 1979

Analogue print on baryta paper, 2023

30 x 40 cm

Photograph signed and numbered by the artist

Manel Armengol

Valencia, 1979

Analogous print on baryta paper, 2023

30 x 40 cm

Photograph signed and numbered by the artist

Manel Armengol

Valencia, 1979

Analogous print on baryta paper, 2023

30 x 40 cm

Photograph signed and numbered by the artist

Manel Armengol

Arrecife, Lanzarote, 1979

Analogue print on baryta paper, 2023

30 x 40 cm

Photograph signed and numbered by the artist

Manel Armengol

La Seu d'Urgell, Lleida, 1977

Analogue print on baryta paper, 2023

30 x 40 cm

Photograph signed and numbered by the artist

Manel Armengol

La Verneda Alta, Barcelona, 1976

Analogie print on baryta paper, 2023

30 x 40 cm

Photograph signed and numbered by the artist

Manel Armengol

Barcelona, 1977

Analogie print on baryta paper, 2023

30 x 40 cm

Photograph signed and numbered by the artist

Manel Armengol

Barcelona, 1977

Analogue print on baryta paper, 2023

30 x 40 cm

Photograph signed and numbered by the artist

Manel Armengol

Vitoria, 1977

Analogue print on baryta paper, 2023

30 x 40 cm

Photograph signed and numbered by the artist

Manel Armengol

Gerri de la Sal, Lleida, 1978

Analogous print on baryta paper, 2023

30 x 40 cm

Photograph signed and numbered by the artist

Manel Armengol

Barrio de Pedralbes, Barcelona, 1979

Analogie print on baryta paper, 2023

30 x 40 cm

Photograph signed and numbered by the artist

Manel Armengol

Valencia, 1979

Analogue print on baryta paper, 2023

30 x 40 cm

Photograph signed and numbered by the artist

MANEL ARMENGOL

(BADALONA, 1949)

SOLO SHOWS

2020 - Nova York: Dues mirades. Manel Armengol & Lluc Queralt. Galería Valid Foto. Barcelona.

-Intersticis. Manel Armengol-Pilar Aymerich. Fundació Vilacasa. Torroella de Montgrí, Girona.

2018 - NY. Galeria Ana Mas Projects. Barcelona.

2016/2017 – La Transició des del carrer 1976-79.

-CAC Can Sisteré, Santa Coloma de Gramenet. Barcelona.

-Palau Falguera, Sant Feliu de Llobregat. Barcelona.

2016 - Gaudí-Nocturn. Congrés Gaudí. Universitat de Barcelona

2015 - Terrae, Viatge en blau. Museu de Vilassar de Dalt. Festival Revela't. Barcelona.

-Contactes. Galeria Tagomago. Barcelona.

-Terrae. Museu-Arxiu. Festival Revela't. Vilassar de Dalt. Barcelona.

2014 - Transicions. Espanya, Xina i Estats Units anys 70. (Cultura Generalitat i Colectania)

-Museu Vell, Sala d'exposicions de l'Ajuntament de Calella de Mar. Barcelona.

-Museu de Badalona. Sala d'Exposicions. Barcelona.

2013 - Transicions. Espanya, Xina i Estats Units anys 70. (Cultura Generalitat i Colectania)

- Centre Cultural La Mercè. Girona.

- Museu de la Pell. Igualada. Barcelona.

-Museu de l'Hospitalet de Llobregat. Barcelona.

- Centre Cultural La Sala, Vilanova i la Geltrú. Barcelona

2011 - Viatge en blau. - Galeria Tagomago. Barcelona.

2010 - Terrae + USA 70's. Galeria Pente 10. Lisboa.

2009 - Terrae + USA 70's. Galeria Tagomago. Barcelona.

2008 - Transições. Spain, China, USA 70's. Arquivo Municipal de Fotografia. Lisboa.

2007 - Veus de l'aigua. Convent de Sant Salvador. Horta de Sant Joan. Tarragona. - 30 anys de fotografia. Manel Armengol. Galeria C. Torrellardona. Andorra.

2006 - El Jardí dels Guerrers. Museu d'Olot. Girona.

2005 - Retrats d'herbes. Institut Botànic de Barcelona.

- Al Principi. Kunsthall. Rotterdam. Holanda.

2004 - Der Himmel über Gaudi. Sparkasse. Bremen. Alemanya.

- Crònica d'Islandia. 3 Punts Galeria. Barcelona.

2004 - Al Principi. Casa de la Generalitat. Perpignan. França.

- Contacta. LaFotoBcn. Barcelona 2003 - Au Commencement. Centre Culturel Le Moulin. Roches sur Garonne. França. - Al Principio. Casa de España. Santo Domingo. República Dominicana.

2002 - Au Comencement. Maison de la Catalogne. Paris. França.

2001 - "0" . Galería Alejandro Sales. Barcelona.

- Manel Armengol. Fotografia i escultures. Palau Robert. Barcelona. 2000 - Elements. Galeria Railowsky. València.

1999 - El Fuego. Esculturas. Galeria EGAM. Madrid.

1992 - El Jardín de los Guerreros. Museo Fundación de Artes Visuales Alejandro Otero. Caracas. Venezuela.

1987 - Gaudí-Nocturn. Serigrafies. Galeria Eude. Barcelona.

1980- Hi New York. Galería Spectrum Canon. Barcelona.

GROUP EXHIBITIONS

2019 - Cámara y Ciudad. Caixaforum Barcelona. Catálogo.

2018 - Poéticas de la Democracia. Imágenes y contra-imágenes de la Transición. MNCARS, Madrid.

- Fotografía Creativa a Catalunya. La Virreina Centre de la Imatge. Barcelona.

2017 - Insurreccions. MNAC. Georges Didi Huberman. Catálogo y Exposición.

2016- 1989. Tras las conversaciones de Argel. Delirio y Tregua. Carles Guerra. Artium-Bilbao; Fundació Tapies, Barcelona.

2013- Universitaris contra la Dictadura. La Nau, Universitat de València.

2012- Botánica. After Humboldt. Real Academia de España. Roma.

2010 - Paris-Photo 2010. Galería Pente 10. París.

- Madrid-Foto 2010. Galería Tagomago. Madrid.

-Y los cielos se nublan. Fundació Colectània - Fundación de Cultura. Valladolid.

2007 - 12ª St-art. Galería 3 Puntos. Strasbourg.
- Extrañas parejas. Fundació Colectània + Espacio Arte Caja Madrid. Zaragoza.

- Catalonia Look. Galería 3 Puntos. Art Center Friedrichstrasse. Berlin.

2006 - Història de la Fotografia en España. Círculo Bellas Artes. Madrid.

2005 - Exposició Permanent. MNAC. Barcelona.

2004 - Gaudí, a multifaceted view. Gallery of Arts, University of Tel Aviv. Israel.

2003 - Gaudi: a multifaceted view. The Art Gallery - University of New York.

2001 - Gaudí Poliédrico. La obra de Gaudí en la fotografía catalana.

Itinerancia: Munich, Moscú, Roma, París, Tel Aviv, Madrid, New York.

- España en Roma. Sala dell'Istituto Cervantes. Roma.

- Tiempo de Transición. Fundación Telefónica. Madrid.

2000 - Introducció a la Història de la fotografia a Catalunya. MNAC. Barcelona.

1999 - 150 años de fotografía en España. Círculo de Bellas Artes. Madrid.

- ARCO'99. Galería Egam. Madrid.

1992 - Los derechos humanos. Amnesty International. MAM Julio González. Valencia.

1991- Cuatro direcciones. Fotografía Contemporánea Española. MNCARS. Madrid.

1990 -Gaudí-Nocturn, Serigrafías. Daimaru Gallery. Tokio.

- 100 anys fotoperiodisme a Catalunya. Palau de la Virreina. Barcelona

-World Design Exposition'89. Nagoya Castle Site Japón.

1986 - Spanien nach Franco. VHS Zentrum. Freiburg.

COLLECTIONS

MACBA, Museu Art Contemporani de Barcelona.

MNAC, Museu Nacional d'Art de Catalunya. Barcelona.

MNCARS, Museo Nacional de Arte Contemporáneo Reina Sofía. Madrid Patrimonio Nacional. España

AFB. Arxiu Fotogràfic de Barcelona. CRDI.

Centre de Recerca de la Imatge. Girona.

Museu de l'Exili. La Jonquera. Girona. Museu

d'Història de Catalunya. Barcelona. BES Arte.
Fundación Banco Spiritu Santo. Lisboa.
DLK Collection. New York.
Fundación Vila Casas. Barcelona-Girona.
Fundación Forvm. Tarragona.
Colección Olor Visual-Ernesto Ventós.
Barcelona.
Colección Yoshiharu Fukuhara. Japón.
Colección Elia Taniguchi. Japón.
Kei Itoh Collection. Japón

FOR MORE INFORMATION

info@rociosantacruz.com

+34 936 338 360

+34 679 832 957

Gran Vía de les Corts Catalanes, 627

08010 Barcelona

**The RocioSantaCruz gallery would like to
thank the collaboration of Manel Armengol
and OJOSDEBUEY**